

Univerzita Konštantína Filozofa
Filozofická fakulta
Katedra histórie

**Pôsobenie husitov na území Slovenska za vlády
Žigmunda Luxemburského vo svetle vybraných
českých a slovenských autorov**
(bakalárska práca)

Študijný program: HISTÓRIA
Školiace pracovisko: FF UKF v Nitre
Školiteľ: Mgr. Beáta Pintérová, PhD.

Nitra 2010

Martin Vaško

Čestné vyhlásenie

Vyhlasujem, že som prácu vypracoval samostatne, a že pri jej tvorbe som použil literatúru a pramene, ktoré uvádzam v zozname použitej literatúry a prameňov.

V Nitre, 24.5.2010

.....
Martin Vaško

Pod'akovanie

Pod'akovanie patrí mojej konzultantke Mgr. Beáte Pintérovej, PhD. za pripomienky a podnetné rady, odborné usmernenia a venovaný čas pri vypracovaní bakalárskej práce. Taktiež sa chcem poďakovať aj študentke translatológie na FF UKF v Nitre Hedvige Markovej za pomoc pri preklade abstraktu.

Abstrakt

VÁŠKO, Martin: *Pôsobenie husitov na území Slovenska za vlády Žigmunda Luxemburského vo svetle vybraných českých a slovenských autorov*. [Bakalárska práca] / Martin Vaško – Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Filozofická fakulta, Katedra histórie – Školiteľ: Mgr. Beáta Pintérová, PhD. - Stupeň odbornej kvalifikácie: Bc (Bakalár) – Nitra: FF UKF 2010. s. 48

Moja bakalárska práca je zameraná na pôsobenie a vplyv husitov na územie Slovenska počas vlády kráľa Žigmunda Luxemburského. Túto tému skúmam z charakteru historiografie. Vybral som si odborné diela štyroch historikov, zo Slovenska Branislava Varsika a Mikuláša Mišíka, z Česka Františka Šmahela a Františka Micháleka Bartoša. Práca sa skladá zo štyroch kapitol. Prvá kapitola opisuje prvé kontakty Slovenska s husitstvom. Druhá skúma spanilé jazdy na naše územie. Tretia kapitola je o vplyve husitstva na spoločnosť a mestá. V poslednej opisujem významnú bitku pri Lipanoch a situáciu, ktorá nastala po tejto bitke a znamenala odchod husitských jednotiek. Historiografia potvrdzuje, že husiti neustále viedli spory so Žigmundom a počas pôsobenia na Slovensku zanechali určitý vplyv na obyvateľstvo, najmä na mestskú chudobu. Ako primárny zdroj informácií využívam práce Branislava Varsika.

Kľúčové slová: Husiti. Slovensko. Žigmund Luxemburský. Historiografia. Branislav Varsik.

Abstrakt

VAŠKO, Martin: *Das Einwirken der Hussiten auf dem Gebiet der Slowakei zur Regierungszeit von Sigismund von Luxemburg in dem Licht der ausgewählten tschechischen und slowakischen Autoren*. [Die Bakkalararbeit] / Martin Vaško - Die Universität Konstantin der Philosoph in Nitra. Philosophische Fakultät, die Katheder der Geschichte – der Ausbilder: Mgr. Beáta Pintérová, PhD. – Die Stufe der Fachkvalifikation : Bc (Bakkalar) – Nitra: FF UKF 2010. S. 48

Meine Bakkalararbeit ist auf den Einfluss und Wirkung der Hussiten auf das Gebiet der Slowakei während der Regierungszeit Sigismund von Luxemburg abgezielt. Ich untersuche dieses Thema vom Wesen der Historiographie. Ich habe mir die Fachwerke vier Historiker, aus Slowakei von Branislav Varsik und Mikuláš Mišík und aus Tschechien von František Šmahel und František Michálek Bartoš, ausgewählt. Die Arbeit besteht aus vier Kapitel. Das erste Kapitel beschreibt die ersten Kontakten Slowakei mit den Hussiten. Das zweite Kapitel beschreibt die anmutsvolle Reisen auf unseres Gebiet. Das dritte Kapitel ist über den Einfluss den Hussiten auf die Gesellschaft und Städte. In den letzten Kapitel beschreibe ich den bedeutenden Kampf in Lipany, ich bechreibe diesen Kampf und die Situation die nach diesen Kampf eingetreten ist und den Wegzug den Hussiten bedeutet hat. Die Historiographie erweist, dass die Hussiten Kämpfe mit Sigismund von Luxemburg geführt haben und während der Wirkung in der Slowakei die Bevölkerung beeinflusst haben, besonders auf die Armut in der Stadt. Als die primäre Quelle nutze ich die Arbeiten von Branislav Varsik.

Die Schlüsselwörter: Die Hussiten. Die Slowakei. Sigismund von Luxemburg. Die Historiographie. Branislav Varsik.

Obsah

Úvod	8
1 Prvé kontakty s husitmi.....	11
1.1 Uhorskí študenti na Pražskej univerzite.....	11
1.2 Husitskí kazatelia na našom území.....	14
1.3 Zrod kontaktu s husitstvom.....	15
1.4 Prípád šiestich zemanov	17
1.5 Nepokoje v Jasove a Smolníku, husitská výprava z roku 1423	18
Záverom	20
2 Prvé spanilé jazdy na územie Slovenska.....	21
2.1 Výstražná správa z Viedne	22
2.2 Spanilá jazda z roku 1430.....	25
Záverom	26
3 Situácia od Domažlíc po Lipany	27
3.1 Zmeny v mestách a ovplyvnenie mestskej chudoby.....	31
3.2 Spoločnosť a husitstvo	33
Záverom	34
4 Bitka pri Lipanoch.....	35
4.1 Vplyv bitky pri Lipanoch pre vývoj na Slovensku	40
Záverom	42
Záver	44
Zoznam použitej literatúry a prameňov	47

ÚVOD

„Nie oni, ale ich protivníci vyvolali krviprelievania a ničivé hrôzy. Oni boli prví v Európe, ktorí nie pre pozemský majetok, moc a vládu, ale na ochranu ohrozených najvyšších ľudských privilégií, práva na sebaurčenie a slobody svedomia, len z donútenia siahli ku zbrani a odhodlali sa k dlhému boju proti celému ostatnému svetu.“ Tieto slová na obranu husitov vyšli z úst českého historika Františka Palackého (1798-1876). Boli však husiti naozaj takí nevinní? Pokúsím sa to odhaliť v mojej bakalárskej práci.

Štúdium stredoveku ma vždy zaujímalo a tak som si najskôr vybral tému Husiti za vlády Mateja Korvína, ale po porade so svojou konzultantkou a po zistení, že k obdobiu pôsobenia Žigmunda Luxemburského existuje viac literatúry, rozhodol som sa pre zmenu. Témou mojej práce sa tak stalo pôsobenie husitov na území Slovenska za vlády kráľa Žigmunda, ktorý sa stal uhorským kráľom v roku 1387, ale ja som sa zameral na rozmedzie rokov 1420 – 1435. Práve rok 1420 je totiž historikmi spomínaný ako rok prvého styku územia Slovenska s husitstvom. V roku 1435 husitské jednotky naopak opustili na 5 rokov naše územie

Husitská revolúcia zasiahla bezpochybné aj do osudov Slovenska a jeho obyvateľov. Pôsobenie husitstva sa stalo protifeudálnou ideológiou, ktorá bola ovplyvnená najmä národnostnou príbuznosťou obyvateľstva. Morálny úpadok cirkvi bol aj na Slovensku očividný, preto aj tu nachádzali pôdu „kacírske idey“ bojujúce najmä proti odpustkom, bohatstvu a svetskej moci cirkvi. Situácia sa nakoniec vyvinula tak, že po smrti svojho staršieho brata Václava IV. v roku 1419 si Žigmund začal robiť zálusk na český trón. Tým pádom sa stal úhlavným nepriateľom husitského revolučného hnutia. Pápež Martin V. varuje panovníka i uhorský ľud, že husiti „po zničení práv cirkevných chcú vyvrátiť práva svetskej a štátnej moc“. Pochopili to aj uhorskí feudáli a odvtedy sa stali vernými spojencami úhlavného protivníka husitských Čiech - Žigmunda. Feudáli sa začali zúčastňovať aj na prvých krížových výpravách a plienení Čiech. Husiti odpovedali svojimi spanilými, často ničivými, jazdami. Slovensko sa tým pádom, chtiac-nechtiac, dostalo do bezprostredného susedstva husitskej revolučnej moci.

Krátku charakteristiku si zaslúži v úvode i Žigmund Luxemburský. V českých piesňach bol stredobodom posmeškov a vykresľovaný za líšku hrdzavú. Vydanie Jána

Husa koncilu v Kostnici, organizovanie križiackych výprav miereným proti husitom, tým si ľudí skôr rozoštal. Druhá strana mince je však pozitívna, pretože bol reformátorom, podporovateľom miest a obchodu, bojoval s nasadením proti Turkom, bol neúnavným štátnikom a diplomatom. Ako prvý sa pokúsil vytvoriť habsburskú monarchiu v strednej Európe.

Za cieľ práce som si určil pozorovanie šíriaceho sa vplyvu husitského revolučného hnutia na obyvateľstvo dnešného Slovenska počas vlády kráľa Žigmunda. Samozrejme, skúmanie tejto tematiky uskutočňujem pomocou historickej literatúry, cez ktorú sa pokúsim chronologicky priblížiť zoznamovanie sa a ovplyvňovanie nášho územia husitmi. Moja práca je teda charakteru historiografického. Husitstvo je téma, ku ktorej existuje dostatok historickej literatúry, no ja som si vybral práce štyroch historikov, konkrétne dvoch zo Slovenska a dvoch z Česka. Branislav Varsik,¹ Mikuláš Mišík,² František Šmahel³ a František Michálek Bartoš,⁴ to sú mená, ktoré budú v nasledujúcich riadkoch veľmi často spomínané. Všetci štyria svoje diela o husitoch napísali v 20. storočí. Vybral som si ich na základe najlepšej dostupnosti ich prác. Síce existuje medzi publikovaním niektorých z nich aj 40-ročný rozdiel, čo znamená, že boli písané v odlišných

¹ PhDr. Branislav Varsik, DrSc. (1904-1994). Štúdium histórie absolvoval vo Viedni, v Prahe a v Bratislave. Doktorád získal obhajobou práce Husiti a reformácia na Slovensku do žilinskej synody. Pracoval v Krajinskom archíve v Bratislave. Na Filozofickej fakulte UK prednášal slovenské dejiny v 15. - 17. st. V rokoch 1945-1948 pôsobil ako externý predseda Historického ústavu SAV a redaktor jej časopisu *Historica Slovaca*. Bol i podpredsedom Slovenskej historickej spoločnosti. Jeho najznámejšia monografia sa volá *Husitské revolučné hnutie a Slovensko* (1965). Zaoberal sa i stredovekým osídlením Slovenska. <http://www.fphil.uniba.sk/index.php?id=546> 10.5.2010

² Mikuláš Mišík (1907-1981) počas svojho života pôsobil ako rímskokatolícky kňaz, historik a publicista. Teológiu vyštudoval v Banskej Bystrici. Bol vedúcim vydateľského oddelenia Spolku svätého Vojtecha v Trnave, členom Slovenskej historickej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied. Centrom jeho záujmu boli okrem okrem iného aj dejiny husitského hnutia na Slovensku. Z historického hľadiska rozpracoval aj obdobie osídľovania hornej Nítry. Už ako dvadsaťjedenročný vydal na vlastné náklady na tú dobu kontroverzné dielo *Husiti na Slovensku*.

<http://www.oaprievidza.sk/kniznicaoa/misikzbierka.pdf> 10.5.2010

³ PhDr. František Šmahel, DrSc. (1934-žije dodnes). Vyštudoval históriu, romanistiku a archívniectvo na Karlovej univerzite. Pracoval ako vedecký pracovník Historického ústavu ČSAV v Prahe. V roku 1980 dostal miesto historika v Múzeu husitského revolučného hnutia v Táboře. V roku 1990 sa stal riaditeľom Historického ústavu AKADÉMIE VIED ČR. Je uznávaným historikom v celej Európe. Venuje sa obecným dejinám neskorého stredoveku so zameraním na dejiny husitstva a ranej renesancie. Je autorom významných diel o husitoch, *Husitská revoluce I - IV*. <http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/smahel.html> 10. 5. 2010

⁴ František Michálek Bartoš (1889-1972). História študoval na univerzitách v Prahe a vo Freiburgu. Pedagogicky pôsobil na Husovej fakulte od r. 1931. Venoval sa hlavne skúmaniu reformácie a husitskému hnutiu. Nadväzoval na dejinné koncepcie F. Palackého a T. G. Masaryka. Zamerl sa na dôkladné skúmanie a triedenie archívnych materiálov, na objavovanie, dešifrovanie a začleňovanie dovtedy neznámych faktov. Je autorom trojdielnej husitologickej syntézy *Čechy v dobe Husove* (1947), *Husitská revoluce I. a II.* (1965, 1966). Zaoberal sa aj cirkevnými dejinami. <http://www.etf.cuni.cz/sbornik-75-let/bartos.html> 10.5.2010

situáciách, režimoch, čo na ne s určitosťou aj vplývalo. Nemal som však príliš na výber, pretože téme husitstva sa síce v Česku venovalo i venuje veľa historikov, vplyv na územie Slovenska ale zaznamenáva málokto. Na Slovensku sú za najväčších odborníkov považovaní práve Mišík a predovšetkým Varsik.

Pomocou jednotlivých prác týchto historikov skonfrontujem ich názory na danú problematiku a posnažím sa nájsť v ich slovách aj prípadné odlišnosti, nezhody, chyby. Samozrejme, budem brať ohľad i na vplyv marxistických myšlienok v literatúre a pokúsím sa ich pochopiť s nadhľadom, ale taktiež počítam i s „českou hrdosťou“, ktorá pravdepodobne nedovolí českým historikom tak otvorene a objektívne kritizovať vlastných predkov – husitov, pri plienení, rabovaní, zabíjaní. Pri písaní prác pôsobí vždy na historikov veľa faktorov, či už momentálna situácia v štáte, vplyv režimu, náboženstva, či vplyv vzorov, ktorými sú ovplyvňovaní. V mojom prípade sa bude jednať hlavne o vplyvy marxizmu, komunizmu, svetových vojen, medzinárodnej politiky, vývoj situácie v Československu. Tieto všetky faktory budem brať počas písania na vedomie. Najviac citované práce budú z tridsiatych rokov 20. storočia, čiže medzivojnového, alebo potom až z obdobia sedemdesiatych rokov, kde bude evidentný vplyv komunizmu.

Historiografia, ktorá je pre skúmané obdobie rozhodujúca a najkomplexnejšia, je dielo od Branislava Varsika - *Husitské revolučné hnutie a Slovensko*. Dejinám husitstva sa venujú v 20. storočí ešte napríklad nasledovní historici: Slováci – Július Bartl, sčasti aj Peter Ratkoš, Česi – František Kavka a Josef Macek.

Prácu som si rozdelil na štyri hlavné kapitoly, keď v prvej sa budem venovať úplným počiatkom styku slovenského obyvateľstva s husitmi. Myšlienky husitstva na územie Slovenska prinášali i študenti z Pražskej univerzity. V tejto kapitole sa venujem aj prípadu šiestich zemanov, nepokojom v Jasove a Smolníku.

Druhá kapitola je zameraná primárne na prvé husitské spanilé jazdy na územie Slovenska.

V tretej kapitole skúmam situáciu od bitky pri Domažliciach, ktorá znamenala výrazné posilnenie husitov, až po bitku pri Lipanoch, ktorá im priniesla výrazné oslabenie moci a vplyvu. Sledujem tu aj zmeny v mestách, vplyv na mestskú chudobu, na celú spoločnosť.

Posledná kapitola obsahuje informácie o bitke pri Lipanoch a o následnom postupnom odchode husitských jednotiek zo Slovenska.

1 Prvé kontakty s husitmi

Práve počas vlády uhorského kráľa Žigmunda Luxemburského (1387-1437) sa začal najviac prejavovať vplyv husitstva aj na území Slovenska. Husiti s ním viedli neustále boje a boli permanentne v sporoch. Ešte pred tým, ako sa dostanem k týmto prvým kontaktom husitov s naším územím, rozhodol som sa v krátkosti v prvej kapitole povenovať vplyvu Pražskej univerzity, ktorá tvorila akýsi most medzi husitstvom a slovenským územím, ďalej istú mieru zahrli i husitskí kazatelia a ešte pred rokom 1420 sa historici dostávajú aj k domnienkam, že sa azda pár magnátov spolu so Žigmundom Luxemburským ocitlo aj na Kostnickom koncile, ba dokonca je reálne, že mohli vidieť na vlastné oči aj upálenie Jána Husa.

Spomínaný je rok 1420, ktorý považujú aj historici za začiatok prílivu husitstva a prvého styku s obyvateľstvom dnešného Slovenska. Dozvedáme sa o tom z literatúry, ktorej k tomuto obdobiu existuje dostatočný počet. Tejto téme sa najviac venuje vo svojich prácach B. Varsik, Mikuláš Mišík, ale napríklad i F. M. Bartoš. Obdobiu do prvých spanilých jázd sa ale väčšinou venujú iba slovenskí historici, ich českí kolegovia poskytujú len stručné, alebo často i žiadne informácie týkajúce sa v tomto období územia dnešného Slovenska. Slovenskí historici, teda mnou skúmané osobnosti Mišík a Varsik, opisujú najmä prípady drobných zemanov, ktorí sa zúčastňujú v bojoch proti husitom, ale taktiež i postupne sa rozmáhajúci vplyv husitskej ideológie a hnutia na obyvateľstvo.

Podľa vzoru doktora Varsika som si aj ja dovoľil svoju prácu rozdeliť na záchytné oporné body, udalosti, ktoré sa v danej dobe v súvislosti s husitstvom a územím Slovenska odohrali.

1.1 Uhorskí študenti na Pražskej univerzite

Tejto problematike sa venuje najmä slovenský historik Branislav Varsik. A práve jeho monografia *Slováci na Pražskej univerzite do konca stredoveku*,⁵ je

⁵ VARSIK, B. *Slováci na pražskej univerzite do konca stredoveku*. Bratislava: Univ. Komenského, 1926. 37 s.

najucelenejšia a najlepšie zachytáva pobyt uhorských študentov na tejto slávnej univerzite.

Na základe historickej literatúry je možné predpokladať, že na Pražskej univerzite mohlo študovať oveľa viac študentov z rozličných oblastí Slovenska, no žiaľ, zachovalo sa iba zopár pre nás známych mien. F. Šmahel si myslí: „*Onedlho nato začala ohrozovať slovenské oblasti nákaza z Prahy, kam za univerzitným vzdelaním odchádzali študenti z rôznych miest a dedínok Horného Uhorska. Ich národnostný pôvod však nie je vždy zrejmý, v každom prípade je možné uvádzať aj menovite známych slovenských akademikov, ktorí sa prihlásili k husitskému učeniu, spočítame ich ale na prstoch jednej ruky.*“⁶

Branislav Varsik podáva k tejto problematike aj nasledovné informácie: „*Bolo len prirodzené, že Pražská univerzita ovplyvňovala v plnej miere aj študentov slovenského pôvodu, tým skôr, že Slováci boli po rečovej stránke najbližšie vtedajšiemu českému prostrediu.*“⁷ Slováci tým pádom tiež patrili do univerzitného českého národa. Svoj názor poskytuje i František Šmahel: „*Podobnosť slovenčiny a češtiny viedla niektorých pisárov k tomu, že nebadali rozdiely medzi Čechom a Slovákom a označovali ich spoločným výrazom Bohemi, boheimisch.*“⁸

Istý Ján Laurini⁹ bol podľa Varsika prvým obyvateľom Slovenska a študentom Pražskej univerzity, ktorý bol bezprostredne ovplyvnený učením Jána Husa. Ako ďalej dokumentuje historická literatúra, bol majstrom slobodných umení, ktorý sa počas trvania husitskej revolúcie stiahol na neurčité miesto v nitrianskej kapitule. Literatúra nevyučuje, no ani nepotvrďuje, že práve počas pobytu na kapitule začal nenápadne šíriť myšlienky husitstva a jeho podporu. No ani o tejto skrytej podpore sa v historiografii nevyskytujú žiadne dôkazy. V roku 1419 viedol Ján Laurini istý spor na Morave v Kroměříži s istým majstrom Karlovej univerzity - Pavlom. Rokom 1419 sa správy o tejto osobe končia.¹⁰ Keďže pôsobil v Nitre, tak práve tam by sa logicky pokúšal ovplyvňovať obyvateľstvo, zachovala by sa o tom

⁶ ŠMAHEL, F. *Husitská revoluce IV. Epilog bouřlivého věku*. Praha: Karolinum, 1993, s. 136.

⁷ VARSIK, B. „*Slovensko a európska vzdelanosť v 15.-16. storočí.*“ In HOLOTÍK, L. (ed.). *Humanizmus a renesancia na Slovensku*. Bratislava, 1967, s. 131.

⁸ ŠMAHEL, F. *Idea národa v husitských Čechách*. České Budějovice: Argo, 1971, s. 156.

⁹ VARSIK, B. *Husitské revolučné hnutie a Slovensko*. Bratislava: Vydavateľstvo SAV, 1965, s.162. Tu uvádza jeho celé meno – Ján Vavrincov z Račíc (Joannes Laurini) - slovenský náboženský spisovateľ; propagátor a obranca Viklefovho a Husovho učenia. Autor latinských polemických spisov a šiestich traktátov kritizujúcich duchovenstvo.

http://www.forumhistoriae.sk/FH2_2008/texty_2_2008/Brtnova.pdf 26.4.2010

¹⁰ VARSIK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 163. ŠMAHEL, *Husitská revoluce IV*, ref. 6, s. 136.

teda istotne zmienka v prameňoch. Ani dobové pramene však neuvádzajú žiadny dôkaz husitského ovplyvňovania Jána Lauriniho. Mesto Nitra bolo oblasťou s najväčšími katolíckymi cirkevnými majetkami na našom území a je viac ako pravdepodobné, že by Nitra nedovolila na svojom území rozširovať akékoľvek náznaky husitských myšlienok.¹¹

Ján Laurini patril bezpochyby ku skupine umiernených husitov, avšak z radov študentov na Pražskej univerzite v historiografii nachádzame i radikálneho. Jeho meno je Lukáš z Nového Mesta,¹² ktorý bol radikálnym táborským kňazom v Písku.¹³ B. Varsik o ňom tvrdí, že síce podľa všetkého naozaj študoval na univerzite, ale nemožno s istotou predpokladať, že patril k radikálnym husitom: „*Lukáš z Nového Mesta nad Váhom spolu s Juríkom z Topoľčian pravdepodobne študovali na Pražskej univerzite, ale nemáme však žiadne doklady z matric, pretože sa z fakulty teológie nezachovali.*“¹⁴ Branislav Varsik sa zmiňuje aj o jeho zatknutí: „*Lukáš sa chcel dostať v roku 1424 do svojho rodiska, ale na svojej ceste domov bol chytený a následne upálený.*“¹⁵

Historiografia nám ponúka ako jedného z ďalších možných absolventov Pražskej univerzity, študenta zo Slovenska, Mateja zo Zvolena. Radíme ho do aktívnej skupiny pražských husitov. Historická literatúra nám ale konkrétne neposkytuje informácie, či patril k umiernenejšej, alebo radikálnej skupine husitov. Meno Matej zo Zvolena je zaujímavé faktom, že on ako jediný zo študentov univerzity pochádzajúci zo Slovenska sa uvádza ako majiteľ vlastného domu v Prahe.¹⁶

Branislav Varsik sa tejto téme venuje naozaj dôkladne, a to vo viacerých prácach. Napríklad i vo svojej knihe *Zo stredovekého Slovenska*, kde píše nasledovné: „*Kultúrny a ideologický vplyv na študentov z Uhorska smerom z Pražskej univerzity bol teda značný.*“ Varsik konkretizuje ale iba jediný príklad - Stibora zo Stiboríc, ktorý pôsobil na univerzite v Prahe, dokonca doštudoval s titulom. Považuje ho aj za autora listiny zo Skalice z roku 1422, ktorá bola napísaná

¹¹ VARSIK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 178.

¹² Lukáš z Nového Mesta bol husitský kňaz a ideológ, jeden zo zakladateľov mesta Tábor, vodca táborských vojakov, ktorí prepadávali sídla feudálov. Roku 1424 na ceste do Nového Mesta nad Váhom zajatý a v Českom Krumlove upálený. Je i autorom nezvestného eucharistického traktátu. <http://www.nove-mesto.sk/osobnosti-noveho-mesta-nad-vahom/> 27.4.2010

¹³ VARSIK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 165.

¹⁴ VARSIK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 164.

¹⁵ VARSIK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 165.

¹⁶ VARSIK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 165.

v češtine.¹⁷ Je to ale všeobecne jediný príklad študenta v Prahe, ktorý použil češtinu na slovenskom území. Žiadny iný mnou skúmaný historik podobný príklad neuvádza.

Otázkou ale je, že čo sa stalo so študentmi univerzity v Prahe po skončení husitskej revolúcie!? Aj k tejto problematike sa vyjadruje opäť Varsik: „*Na Pražskej univerzite po vzniku husitských vojen bola na dlhší čas pretrhnutá činnosť, a vtedy prestal aj príviv študentov z Uhorska.*“ Po skončení husitských vojen, začala sa obnovovať opäť činnosť univerzity a študenti z Uhorska znova prichádzali za štúdiom do Prahy, ale sú to už iba študenti čisto zo Slovenska. Slováci od 15. storočia požívali češtinu ako svoju písomnú reč. Mali teda záujem o ďalší kontakt s touto univerzitou, i keď ostatné národnosti žijúce v Uhorsku už vyhľadávali univerzity vo Viedni a Krakove, niektorí študenti dokonca i univerzity v Taliansku v Paríži.¹⁸

1.2 Husitskí kazatelia na našom území

Historici neposkytujú údaje o masovosti husitských kazateľov, no pár príkladov predsa len uvádzajú. Napríklad prípad kazateľa Juríka z Topolčian, no jeho štúdium v Prahe nemožno potvrdiť, i keď B. Varsik píše: „*Na fakulte teológie na univerzite študoval azda Jurík z Topolčian.*“¹⁹ Jeho štúdium však nie je podložené dôkazmi a materiálmi z prameňov. Pre Juríka mala byť podľa Varsika vhodnou príležitosťou na propagačné pôsobenie roky 1431-1434.²⁰

Aj podľa Františka Šmahela, nepodarilo sa doteraz odhaliť žiadne meno husitského kňaza, ktorý kázal na území Slovenska. Z toho ale nevyplýva, ako sám Šmahel naznačuje, že na našom území žiadni husitskí kňazi nepôsobili.²¹

Posledným príkladom Branislava Varsika je verejné vystúpenie Jeronýma

¹⁷ VARSIK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 194.

¹⁸ VARSIK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 131 – 132.

¹⁹ V roku 1431 dobylo hrad v Topolčanoch husitské vojsko a urobilo z neho svoje centrum na Ponitří. Je možné, že husitov do mesta priviedol miestny rodák, husitský kňaz Jurík. V každom prípade mesto Topolčany zostalo vďaka tejto skutočnosti ušetrené od rabovania. http://www.topolcany.sk/?id_menu=63 27.4.2010

²⁰ VARSIK, *Slovensko a európska*, ref. 7, s. 138.

²¹ ŠMAHEL, *Husitská revoluce IV*, ref. 6, s. 136

Pražského²² v roku 1410 v Budíne, kde mal podľa slov Varsika: „...reč o stave svetskej moci a moci cirkvi priamo pred Žigmundom, zaútočil na klérus a požadoval zmenu jeho výsad, právomocí.“ Ďalej píše: „Je možné, že Jeroným dostal do Budína cestou cez Slovensko, a mohol tak ovplyvniť i obyvateľstvo krajín, cez ktoré prechádzal.“²³ Ako väčšinou, tak aj teraz platí, že žiadna iná historická literatúra tento fakt nepotvrdila a túto situáciu s Jeronýmom spomína výhradne Branislav Varsik.

1.3 Zrod kontaktu s husitstvom

Husitské výpravy do zahraničia, najmä ich spanilé jazdy, sú u nás pomerne populárnou a často publikovanou témou. Týkajú sa totiž aj našej histórie, nášho územia. Avšak nie každá takáto výprava sa musela zákonite skončiť víťazstvom husitov. Platí to hlavne pre výpravy sirotkov na Slovensko, ktoré sú mnohokrát akoby opomenuté v knihách zachytávajúcích české dejiny. Snáď ešte stále prevláda myšlienka neporaziteľnosti husitských vojsk, ktorých jediným neúspechom bola prehra v bitke pri Lipanoch. Realita je však iná, iba jediná z troch veľkých výprav sirotkov na Slovensko sa skončila víťazstvom.

Hlavnou úlohou týchto výprav mala byť korisť, až potom sa jednalo i o ideológiu. Je však neodškriepiteľné, že na Slovensku sa našlo mnoho sympatizantov z nižších vrstiev, ktorí sa pomocou husitstva chceli vysporiadať so šľachtou.²⁴

Branislav Varsik vo svojom diele *Husitské revolučné hnutie a Slovensko* uvádza práve rok 1420 ako rok, od ktorého je možné vymedziť začiatky vplyvu husitského hnutia na území Slovenska. Prejaví sa to hlavne účasťou vojsk, ale i samotného Žigmunda Luxemburského na križiackych výpravách vedených proti husitom. Takisto píše a dokazuje, že i obyvatelia Slovenska sa aktívne zúčastňovali

²² Jeroným bol český mysliteľ a reformátor, majster štyroch univerzít. Odišiel študovať do Anglicka, do Oxfordu, kde počúval učenie Jána Viklefa a keď sa vrátil do vlasti a smelo učil, že rímska cirkev „odpadla“ od Kristovho učenia a každý, kto očakáva spasenie, musí sa vrátiť k učeniu Evanjelia. V roku 1409 se podieľal na vydaní *Dekretu kutnohorského*, v rokoch 1410 až 1412 bol vodcom demonstrácií v Prahe. Bol prenasledovaný inkvizíciou a v r. 1415 bol s Husom popravený na hranici. <http://www.husitstvi.cz/ro16.php> 29.4.2010

²³ ŠMAHEL, *Husitská revoluce IV*, ref. 6, s. 169.

²⁴ http://www.valka.cz/clanek_818.html 28.4.2010

na mnohých výpravách, napríklad aj na prvej križiackej výprave a účinkovali tiež v bitke na Vítkově, ktorá sa odohrala v roku 1420.²⁵

Je síce pravda, že máme správy a informácie z historiografie o prípadoch zemanov z roku 1422, kde sa spomínajú konkrétni prebehľci na husitskú stranu, no literatúra nehľadá medzi týmito prebehľkmi a účastníkmi bitky, ktorá sa odohrala na Vítkově, žiadne špecifické prepojenia a neuvažuje, že by išlo o ľudí, ktorých v neskoršom období v historiografii nachádzame ako podporovateľov a šíriteľov husitského hnutia.²⁶

Obyvatelia dnešného Slovenska sa na princípe jazykovej podobnosti nechali poľahky ovplyvniť, to predpokladá literatúra. Počas trvania prvej križiackej výpravy literatúra pracujúca s danou problematikou neposkytuje žiadne správy o prebehnutí ani jedného slovenského zemana na stranu husitov. Dôkazy o tom, že drobní slovenskí šľachtici preskočili na stranu kacírskeho hnutia sa zachovali až v neskoršom období.

Branislav Varsik skúma aj vznik obrannej línie uhorského kráľa Žigmunda po prvej križiackej anabáze zemanov zo Slovenska a tvrdí, že uhorské posádky sa sústredili najmä v Uherskom Hradišti, Kunoviciach, vo Veselí nad Moravou a v Hodoníne, kde stáli pevnosti.²⁷ Stibor zo Stiboríc bol vrchný veliteľ takýchto posádok a taktiež hlavný ochranca moravských hraníc.

Posádky a ich skladba po etnickej stránke je dôležitá z faktoru, že je možné predpokladať priamy vplyv husitského živlu na pôde Českého kráľovstva. Mikuláš Mišík to vyjadruje slovami: „*Takéto posádky z Uhorska sa skladali väčšinou z vojakov zo slovenského územia. Aj v radoch veliteľov sa nachádzali osoby hlavne zo Slovenska, konkrétne sa jednalo o zemanov z okolia Nitry.*“²⁸

Prvé masovejšie pokusy o vpády husitských jednotiek na územie Slovenska radí Mišík do roku 1421. Podľa neho mali stále boje v Česku negatívny dopad na poľnohospodárstvo, remeslá, obchody. Krajina neustále chudobnela Husiti tým pádom nemali dostatok potravy a tak prešli z obrany do útoku. Cítili, že sa musia pomstiť Uhorsku za škody. Mišík píše: „*Husiti aj kvôli týmto dôvodom prišli na územie Slovenska skoro, už v roku 1421. V okolí Trenčína sa objavilo niekoľko lúpežných tlúp, ktoré narobili v oblastiach Trenčína obrovské škody a lúpením*

²⁵ VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 173.

²⁶ VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 202

²⁷ VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 174.

²⁸ MIŠÍK, M. *Husiti na Slovensku*. Banská Bystrica, 1928, s. 30.

znepokojovali obyvateľstvo.“²⁹ Toto je však jediná informácia dostupná z historiografie.

1.4 Prípád šiestich zemanov

V literatúre sa už rok 1422 spomína ako premiérový možný prípad ovplyvnenia obyvateľov Slovenska husitským hnutím, uvažuje sa dokonca i o ovplyvnení drobných šľachticov. Práve rok 1422, konkrétne 12. júna, sa považuje za deň, kedy Žigmund Luxemburský udelil mandát županovi Nitrianskej stolice Petrovi Forgáčovi.³⁰ Podľa Varsika mal Forgáč získať majetky zemanov, pretože: „*Zemania pochádzajúci z Nitrianskej stolice ušli tajne kráľovi z jeho výpravy proti husitom do českých zemí.*“³¹ Zároveň prináša aj svoj osobný záverečný úsudok: „*S určitosťou sa nejednalo iba o obvyklú dezerciu, ktoré sú pre obdobie stredoveku bežné, ale išlo bezpochybné o vplyv husitského hnutia na drobných zemanov z Nitrianskej stolice.*“³²

Diametrálne odlišný názor na celú situáciu má český historik Bartoš, ktorý sa domnieva, že husitské hnutie zasiahlo myslenie a konanie iba konkrétnych šiestich zemanov.³³ Varsik ale svoje názory podopiera husitským artikulum, podľa ktorého je cirkev nemajetná. Dokazuje, že títo zemanovia naozaj pochádzali z Nitrianskej stolice a práve okolie Nitry bolo oblasťou, kde cirkev vlastnila veľké majetky, ba predpokladá sa, že nikde inde na Slovensku cirkev nevlastnila väčšie majetky.³⁴

Iní historici a ani literatúra sa o týchto šiestich zemanoch nezmieňujú. Neexistujú teda o nich ani žiadne doložené správy z ďalšieho obdobia. Absentuje tým pádom i objasnenie myšlienok B. Varsika, lebo len veľmi ťažko môžeme iba na spomínanom príklade bohatstva cirkvi v Nitrianskej stolici posúdiť pôvod týchto zemanov. Nezachovali sa ani správy o výskyte týchto zemanov na husitskej strane, preto nemôžeme ani tvrdiť, z akej príčiny a či vôbec do vojska ušli. Naopak, reálnejšie vypadá možnosť, že sa jednalo o bežnú dezerciu.

²⁹ MIŠÍK, *Husiti na Slovensku*, ref. 28, s. 34.

³⁰ VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s.176.

³¹ VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s.177.

³² VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 177.

³³ BARTOŠ, F. M. *Husitství a cizina*. Praha: Čin, 1931, s. 65.

³⁴ VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s.176.

1.5 Nepokoje v Jasove a Smolníku, husitská výprava z roku 1423

Ako doposiaľ, ani v tejto podkapitole sa nič na veci nemení a aj k tejto tematike mi najviac informácií podáva Branislav Varsik, ktorý sa domnieva o období do roku 1427 toto: „*Na západných hraniciach v rokoch 1423-1427 silne pôsobila propaganda vyzdvihujúca husitstvo a pomerne za krátku dobu si podmanila chudobu v mestách i na vidieku. Tieto vrstvy obyvateľstva potom pomáhali husitom pri dobývaní miest a dedín, pretože očakávali od ich príchodu zlepšenie podmienok pre sociálne postavenie.*“³⁵

V období 1420-1428 sa v historiografii spomína ako jediná udalosť, pri ktorej je možné tvrdiť, že aj poddanské obyvateľstvo Slovenska bolo aspoň minimálne informované o situácii odohrávajúcej sa v Čechách, je rok 1421. A práve počas tohto roka sa objavujú isté sociálne nepokoje v Jasove a Smolníku. Nikdy ale neprerástli do masovejšieho boja a neustále si držali iba charakter lokálneho konfliktu so sociálnym aspektom. Primárnymi účastníkmi nepokojov boli remeselníci a baníci.³⁶ Jasov i Smolník patrili do Spišskej stolice a F. M. Bartoš sa taktiež domnieva, že nepokoje z roku 1421 nikdy nepresiahli svoj lokálny charakter a nevidí ani len dôvod pre spojitosť medzi týmito nepokojmi a husitskou revolúciou.³⁷ Iný pohľad prináša Mikuláš Mišík, ktorý si myslí, že v roku 1421 sa konal ostrý medzitriedny zápas v okolí banskej oblasti na Spiši. O situácii v Smolníku sa vyjadruje, že sa tam v roku 1421 vzbúrilo pár baníkov a remeselníkov. Počas trvania vzbury v Jasove (1421) sa podľa Mišíka zapojilo do diania niekoľko nasledovných skupín obyvateľstva, jednalo sa o vzbury mešťanov, roľníkov, remeselníkov a baníkov z Jasova.³⁸

Mišík sa však situácii v Jasove venuje i ďalej slovami: „*Obyvatelia Jasova odmietali poslúchať rozkazy jasovského kláštora a plniť jeho požiadavky.*“ Podľa neho tento odpor obyvateľov Jasova trval skoro 20 rokov. Dokazuje to i slovami z neskoršieho obdobia: „*Z listiny jasovského prepošta vyplýva, že kláštor v roku 1436 žiadal od kráľa povolenie na opevnenie, aby mníchom nehrozil útok poddaných.*“ Evidentne z týchto Mišíkových slov vyplýva, že podľa neho títo jasovskí poddaní

³⁵ VARSIK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 179.

³⁶ BARTOŠ, F. *Husitská revoluce I. Doba Žižkova 1415-1426*. Praha: ČSAV, 1965, s. 108.

³⁷ BARTOŠ, *Husitská revoluce I*, ref. 36, s.111.

³⁸ MIŠÍK, *Husiti na Slovensku*, ref. 28, s. 35.

konali pod určitým vplyvom husitského revolučného hnutia.³⁹ Iná historiografia takéto tvrdenie neschvaľuje, ale ani zároveň nevyvracia, pretože o tom žiadne iné informácie neponúka.

Poslednou možnosťou, ktorú poskytujú historici a literatúra, kedy mohlo byť obyvateľstvo Slovenska priamo pod vplyvom vojsk husitov, je datovaná rokom 1423. Do tohto roku sa podľa historikov datuje prvá husitská výprava na územie Slovenska. B. Varsik to dokladá aj týmito slovami: „*Medzi slovenským i maďarským roľníctvom v oblastiach na južnom Slovensku zanechala stopy už prvá výprava poľných vojsk v roku 1423, o existencii ktorej sa donedávna pochybovalo.*“ Menuje aj konkrétne miesta, kam sa vodca tejto výpravy - Žižka, dostal.⁴⁰ Zanechala však táto prvá spanilá jazda na naše územie aj stopy vplyvu na obyvateľov či územie? Branislav Varsik predpokladá, že táto výprava nezanechala ani jedinú pramennú stopu. Podľa neho sa tak jedná o preklep, že išlo len o chybnú interpretáciu výpravy z ďalšieho obdobia, podľa Varsika konkrétne z roku 1430.⁴¹ Tieto názory Varsika podporuje i M. Mišík, ktorý píše: „*Staršia slovenská historiografia predkladá informácie o preniknutí husitov, ktorých viedol Ján Žižka, na územie Slovenska, už v lete roku 1423. Najnovšie poznatky ale dokazujú, že husiti prenikli na Slovensko neskôr, keď v roku 1428 sa po víťazných bojoch nad križiackymi vojskami pri Ústí nad Labem (1426) a Tachove (1427) objavili v okolí Skalice.*“⁴²

Po smrti svojho staršieho brata Václava IV. si Žigmund nárokoval aj na český trón a stal sa hlavným protivníkom husitského hnutia. Uhorskí feudáli pochopili varovanie pápeža Martina V. na adresu uhorského kráľa: „*Husiti po zničení práv cirkevných chcú vyvrátiť práva svetské a štátnu moc.*“ Preto boli vernými spojencami úhlavného nepriateľa husitských Čiech - kráľa Žigmunda. Preto sa aj skupinky uhorských magnátov zúčastňovali na prvých krížových výpravách a plienení Čiech. Slovensko sa tak dostávalo do bezprostredného susedstva husitskej revolučnej moci.⁴³

³⁹ MIŠÍK, *Husiti na Slovensku*, ref. 28, s. 35.

⁴⁰ Viac VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 115 - 119.

⁴¹ VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 121.

⁴² MIŠÍK, *Husiti na Slovensku*, ref. 28, s. 119.

⁴³ www.voltaire.netkosice.sk/.../slovensko/Husitske%20hnutie%20a%20Slovensko 1.5.2010

Záverom

V prvej kapitole som sa zaoberal prvými stykmi s husitstvom. Primárnym zdrojom informácií boli pre mňa práce Branislava Varsika. Obdobiu do roku 1428 sa totiž mnou vybraní českí historici v súvislosti s územím Slovenska venujú iba veľmi okrajovo.

Ani historická literatúra teda neponúka jednoznačné dôkazy o situácii, že by bolo obyvateľstvo Slovenska medzi rokmi 1420-1427 „napadnuté“ husitským vplyvom, ideológiou. Nepredpokladá sa tak ani, že obyvatelia nášho územia v tomto období už konali skutky ovplyvňované husitstvom.

Slovákmi z Pražskej univerzity sa zaoberal najmä Varsik, ktorý dokazuje, že sa stali prívržencami husitstva a propagovali ich ideológiu v Českom kráľovstve. Neexistuje z literatúry konkrétna zmienka o ich príchode na územie dnešného Slovenska a ovplyvňovaní tamojšieho obyvateľstva. Ani pôsobenie husitských kazateľov na našom území nedokázala zatiaľ historická literatúra potvrdiť.

Branislav Varsik síce tvrdí, že prvé kontakty s husitmi zažili Slováci v roku 1420, ale jeho názory som nemal s kým konfrontovať. Je ale dokázané, že i obyvatelia Slovenska sa zúčastňovali v križiackych výpravách kráľa Žigmunda proti husitom, teda v istom kontakte s nimi bezpochybné boli.

Keď aj literatúra zmieňuje isté konkrétne príklady vplyvu husitstva, napr. šiesti zemanovia (Varsik práve ti sleduje evidentný vplyv husitov), pramenné doklady sú však nedostatočné. O sociálnych nepokojoch ovplyvnených husitským hnutím v roku 1421 sa domnieva iba literatúra marxistického obdobia.

Čo však môžeme tvrdiť s úplnou istotou je, že už na začiatku 20. rokov 15. storočia sa husiti dostali do kontaktu s naším územím a obyvateľstvom.

2 Prvé spanilé jazdy na územie Slovenska

O týchto udalostiach píše najmä B. Varsik⁴⁴ a Čech F. M. Bartoš.⁴⁵ Z ich historiografických diel sa dozvedáme, že v roku 1428 sa konala prvá výprava husitov na Slovensko. Už v roku 1427 sa uskutočnil vpád husitov do Rakúska. Historická literatúra sledujúca priebeh vpádov husitských jednotiek na naše územie je pomerne početná a potvrdzuje, že husiti podnikali na územie spanilé jazdy.

B. Varsik uvádza: „Prvoradým cieľom bolo poškodzovať územie úhlavného nepriateľa Žigmunda, a preto výpravy na Slovensko určené boli len na krátky čas a po vyplienení kraja rýchlo odtiahli, predsa len nemožno nekonštatovať, že nie menej dôležitým cieľom bola aj snaha husitov šíriť svoje učenie medzi domácim obyvateľstvom.“⁴⁶ Varsikov záver je jasný, predpokladá totiž, že snaha ovplyvňovať uhorské prostredie ideológiou husitstva pri ich spanilých jздách bola evidentná.

Bartoš si o spanilých jздách myslí, že boli zamerané hlavne k pretnutiu komunikačných spojov nepriateľa, vyplieneniu územia a bránili súčasne nepriateľa, aby sústredil viac síl v blízkosti hraníc. Plienenie ekonomicky podlamovalo potenciál nepriateľa a malo za následok problémy v zásobovaní v okolí hraníc. Nepriateľ tak nemohol sústrediť tieto sily na vyplienenom území. Český historik to približuje takto: „Tieto preventívne údery ale neboli pochopiteľne vo feudálnom vojenstve žiadnou novinkou. Ale ako prví až husiti uskutočnili túto prax ako stálu súčasť svojho vojenského umenia. Išlo im hlavne o ničenie ekonomického a morálneho potenciálu nepriateľa. Tieto akcie však nesmerovali k rozvinutiu síl na zvolenom bojisku a k organizácii rozhodujúcej bitky či ovládnutiu priestoru.“⁴⁷

Varsik dopĺňa aj iné ciele spanilých jзд: „Boli to predovšetkým - prenesenie boja na cudzie územie (resp. územie nepriateľské), získanie potravín a surovín pre obživu, potreba získania peňazí na žold, zastrašenie nepriateľa – demonštrácia sily a pod.“⁴⁸

⁴⁴ VARSIK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 161 – 197.

⁴⁵ BARTOŠ, F. M. *Husitská revoluce II. Vláda bratrstev a její pád 1426-1437*. Praha: Academica, 1966, s. 46 – 76.

⁴⁶ VARSIK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 194.

⁴⁷ BARTOŠ, *Husitská revoluce II*, ref. 45, s. 48 - 49.

⁴⁸ VARSIK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 195

Historická literatúra ponúka názory, že spanilé jazdy boli iba pustošivým pôsobením vojsk husitov. Svoj názor poskytuje aj František Šmahel: „*Jedným z dôvodov zahraničných výprav boli aspekty ekonomické. Neustála vojna na území českého štátu a s ňou spojený rozvrat ekonomiky spôsobil, že krajina nebola schopná užiť poľné vojská. Súčasne s tým pokračoval proces profesionalizácie poľných vojsk, ktorých zloženie sa stále viac a viac blížilo ku charakteru remeselných vojakov, ktorí už nie sú schopní vrátiť sa do mierového života. Vojna sa pre nich stala zamestnaním. Pretože poľné vojská boli vydržované predovšetkým z koristi, boli spanilé jazdy taktiež jazdami za korisťou a jazdami na získanie zásob.*“⁴⁹

2.1 Výstražná správa z Viedne

O prvej masovej husitskej výprave píše Varsik: „*Vojská prvej veľkej husitskej výpravy na Slovensko v roku 1428 sa skladali z táboritov, vedených Prokopom Holým,⁵⁰ z jednotiek sirotkov pod velením Prokúpkovým⁵¹ a z Pražanov, posilnených moravskými oddielmi Jána Tovačovského. Trnavská mestská rada píše 27. decembra bratislavskej mestskej rade, že väčšia časť husitov prešla cez pohraničné hory medzi Novým Mestom nad Váhom a Uherským Brodom. Husiti na tejto výprave zničili predmestie mesta Bratislava. Bola to prvá demonštrácia sily husitov. Uhorské vojsko im nikde nebolo schopné klásť vážnejší odpor.*“⁵²

Žigmundove vyjednávanie koncom marca 1429 v Bratislave s husitskou delegáciou, vedenou Prokopom Holým, nedospelo k dohode.

Dovršovalo sa už takmer celé desaťročie hrozných vojen, ktoré cirkev rozpútala proti českým kacírom, keď sa politike kráľa Žigmunda naskytlo heslo, s ktorým mohla znovu začať nekonečnú hru toľkokrát už odhalených, a preto už úplne zdiskreditovaných pletiek. Bola to myšlienka všeobecného koncilu, ktorú mu namietla porazená, nikdy však ale nezdolaná hlava koncilného hnutia, univerzita

⁴⁹ ŠMAHEL, F. *Husitská revoluce 3. Kronika válečných let*. Praha: Karolinum, 1993, s. 61 – 62.

⁵⁰ Prokop Holý, prezývaný zahraničnými protivníkmi aj Prokop Veliký, sa zaslúžil o prenikavú zmenu husitskej taktiky. <http://www.husitstvi.cz/ro3.php> 25.4.2010

⁵¹ Prokop Malý, prezývaný Prokúpek bol významný husitský kňaz. Pôvodne pôsobil v radoch vojska Jána Žižku z Trocnova. Roku 1428 sa stal správcom poľného vojska sirotkov. Jeho osobnosť stála v tieni Prokopa Holého. Padol v bitke pri Lipanoch v roku 1434.

<http://www.husitstvi.cz/ro16.php> 29.4.2010

⁵² VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 26.

v Paríži. Ako sa Žigmundovi pred dvadsiatimi rokmi skoro dostalo zdarma veľkej cti, stať sa protektorom koncilu Kostnického, nad to potom i výnosnej úlohy sprostredkovateľa v procese Husovom, tak mu teraz svetové hnutie koncilné ponúkalo takú istú skvelú úlohu na koncile, ktorý sa mal konať v roku 1431 v Bazileji; úsilie o jeho zvolanie bolo znamenitou príležitosťou pre pošramotenú povesť kráľa nielen vlastnou rehabilitáciou v ríši, taktiež i šanca pre husitov.⁵³

Po niekoľkoročnom pretrhnutí vzájomných pokusov o zmierenie, zmarených v roku 1426 vetom pápeža, naviazal Žigmund styky s husitskými vodcami. Schôdzka v Bratislave sa začala na začiatku apríla 1429. Husiti tu varujú Žigmunda, aby netúžil po cisárskom titule. Dvojročné prímerie s husitmi, o ktoré sa kráľ usiloval v Bratislave, malo byť predovšetkým prostriedkom k umožneniu jazdy do Ríma za korunou rímskych cisárov.

Husiti sú ochotní poslúchať Žigmunda, ak sa rozhodne slúžiť Bohu a jeho zákonu. Husiti sľubujú, že ak prijme kráľ ich vieru, že ho budú rešpektovať ako svojho pána a dajú mu kráľovstvo české.⁵⁴

Branislav Varsik píše o poplačnej správe odoslanej z Viedne do Bratislavy v roku 1428: „*Pred príchodom husitského vojska vo februári 1428 pred Bratislavu bratislavská mestská rada dostáva poplašnú správu z Viedne, že aj v ich samom meste sú tajní prívrženci husitov. V Bratislave je viac než 60 husitských zradcov (verreter der Husen zu Prespur), ktorí, keď sa husiti priblížia k mestu, čo má byť za 2-3 dni, a ho napadnú, majú podpáliť mesto.*“⁵⁵ Ďalej si Varsik myslí, že prívržencov husitstva je potrebné hľadať v Bratislave medzi domorodými obyvateľmi, a to hlavne medzi chudobou. V meste už v dvadsiatych rokoch 15. storočia nastal pomerne silný pohyb mestskej chudoby, ktorá bola nespokojná, čo sa v rokoch 1412 - 1413 pokúsil využiť Ulrich Rauchenwarter.⁵⁶ Bojoval proti patriciátu a chcel využiť nespokojnosť chudobného obyvateľstva vo svoj prospech. Profesor Varsik situáciu ukončil nasledovne: „*Bolo prirodzené, že nástupivšie husitské revolučné hnutie potom silne ovplyvnilo túto mestskú chudobu v Bratislave a že medzi ňou treba hľadať prívržencov husitov z februára 1428, keďže títo*

⁵³ BARTOŠ, F.M. *Z bratislavské schůzky krále Zigmunda s husitskými vůdci r.1429*. In Časopis Matice moravské 1925, ročník 49, č. 4, s. 171.

⁵⁴ BARTOŠ, *Z bratislavské schůzky*, ref. 53, str. 174.

⁵⁵ VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 180.

⁵⁶ Bratislavský richtár v rokoch 1401 – 1412.

http://www.bratislava.sk/vismo/dokumenty2.asp?id_org=700000&id=79542&p1=65284&p3=1
27.4.2010

od príchodu husitov očakávali zničenie vlády patriciátu v meste a zlepšenie svojho sociálneho postavenia.⁵⁷

M. Mišík informuje o napadnutí Bratislavy slovami: „Husiti postavili svoj tábor na mieste, kde sa dnes nachádza Rača. Následne zničili, ba viac vypálili, podhradie hradu a predmestia Bratislavy a nasadili smer Čeklís–Bernolákovo a Senec.“⁵⁸

F. M. Bartoš popisuje priebeh udalostí z roku 1428 nasledovne : „Bratislavský patriciát a feudáli sa uzavreli do mestských hradieb a husitské vojská tak bez problémov ovládli predmestia a široké okolie. V samotnom predmestí existovala početná skupina domácich husitov, ktorí očakávali príchod táborských vojsk, že spolu s nimi zaútočia na vnútorné mesto. Velenie husitských vojsk však nakoniec upustilo od obliehania mesta.“ Taktika husitských ľudových vojsk bola oveľa šikovnejšia ako očakával samotný Žigmund. Spojil teda hlavu s vysokou šľachtou a vplyvnými cirkevnými predstaviteľmi. Dopracovali sa k myšlienke, že husitské Čechy porazia jedine cestou diplomacie. V roku 1429 sa tak v Bratislave uskutočnili rokovania, kde boli husitským vodcom predstreté argumenty teologického charakteru. Boli však nakoniec napadnuté Pražskými argumentmi, ktorých hlavnými obhajcami sa stali Prokop Veliký a Peter Engliš.⁵⁹ Engliš požadoval, aby sa rokovania stali verejnými, aby mohol otvorene vystúpiť pred bratislavskými mešťanmi. Rokovania sa ťahali až do júna 1429, no bez akéhokoľvek výsledku. Vojská husitov vplývali na bratislavskú chudobu v jej predmestiach veľmi významne, pretože šírením ideológie medzi túto chudobu priamo úmerne silnel odpor tejto vrstvy obyvateľstva proti bratislavským feudálom.⁶⁰

O prívržencoch husitského hnutia v meste Bratislava to nie je posledná správa, ktorou sa zaoberá historická literatúra, no tieto udalosti v Bratislave sa odohrávali až po roku 1434 a budem sa o nich zmieňovať v nasledujúcej kapitole.

⁵⁷ VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 181.

⁵⁸ MIŠÍK, *Husiti na Slovensku*, ref. 28, s. 68.

⁵⁹ Peter Engliš, vlastným menom Peter Payne, pôvodom Angličan, ktorý dostal úlohu obhájiť posolstvo husitstva v Bratislave. Vo svojom prejave často citoval z Písma svätého a často využíval námet Ježiša Krista. Podľahol nádeji, že je schopný ovplyvniť bezcharakterného Žigmunda smerom k husitskej viere. <http://www.husitstvi.cz/ro29.php> 28.4.2010

⁶⁰ BARTOŠ, *Husitská revoluce II*, ref. 45, s. 47.

2.2 Spanilá jazda z roku 1430

Rok 1430 je rokom, kedy sa uskutočnila v poradí už druhá spanilá jazda husitov na územie Slovenska. Historická literatúra ale neposkytuje až toľko informácií ako pri prvej z roku 1428. Ako jediní mnou skúmaní historici sa tejto spanilej jazde z roku 1430 venujú Mikuláš Mišík a František Šmahel, ostatní dvaja autori ju spomínajú len veľmi okrajovo. Literatúra to vysvetľuje faktom, že táto spanilá jazda síce skončila víťazstvom, ale veľmi kruto a draho zaplateným: *„Sirotkovské jednotky niekedy koncom marca 1430 prekročili moravsko-slovenské hranice a pokračovali smerom na Trnavu. Nakoniec došlo k zrážke vojsk v oblasti Šintavy a v bitke padlo vyše 6000 Uhrov a takmer 2000 husitov. Jedným z mŕtvych bol i vrchný veliteľ Velek Koudelník. Boj sa síce skončil výhrou vojska husitov, napriek tomu sa radšej stiahli naspäť, presnejšie na Moravu.“*⁶¹

Slová Mikuláša Mišíka v konfrontácii na danú tému dopĺňa František Šmahel z jeho uhla pohľadu: *„Potom sa toho roku 1430 husiti po veľkonočných sviatkoch rozdelili na dve vojská tak, že hajtman Velek Koudelník s kňazom Prokúpkom, s Jánom Zmrzlíkom a niektorými Novomestskými, asi so štvrtinou ľudí tohto mesta, s celým vojskom sirotkov, s väčšinou táboritov a to hlavne s Filipom, vtedy hajtmanom v Ostromeči, vtrhli, išli a postupovali do Uhorského kráľovstva.“* Ich cieľom bolo samozrejme Slovensko, pretože husiti vedeli o tom, že kráľ Žigmund sa chystá na snem do Nemecka, do Norimbergu. Žigmund sa ale dozvedel o tomto zámere, neodcestoval a práve naopak, rozhodol sa poskladať veľké a silné vojsko na obranu. Útok sirotkov mieril do Trnavy, lebo práve toto mesto ovládalo významnú tzv. „českú cestu z Hodonína do Parkáňa“, čo bola jedna z najdôležitejších obchodných tratí.⁶²

Ďalej Šmahel pokračuje: *„Zviedli tam dve bitky, jednu na hraniciach s Rakúskom, s moravskými hajtmanmi kráľa Žigmunda, kde vraj bolo pri ktoromsi kostole na Morave pri rakúskych hraniciach pobitých vyše stopäťdesiat mužov z vojsk táboritov a sirotkov. Následne však pokračovali opäť smerom na Trnavu, kde sa im*

⁶¹ MIŠÍK, *Husiti na Slovensku*, ref. 28, s. 83.

⁶² ŠMAHEL, *Husitská revoluce 3*, ref. 49, s. 77.

do cesty postavilo vojsko vedené Stiborom zo Stiboríc⁶³ a za pomoci Fridricha napadli husitský šik. “ Varsik sa domnieva, že kráľovské vojsko si myslelo, že je boj už vyhratý a pustilo sa do rabovania koristi. Zatiaľ však sirotkovia stihli uzavrieť tábor a nastal zvrät a tak sa vojsko dalo na útek. Obidve strany utrpeli početné straty, keď bol zabitý napríklad aj hajtman sirotkov Velek Koudelník a mnoho iných (odhaduje sa, že ich bolo vyše dve tisíc), ktorí boli spálení v osadách. Boli medzi nimi hlavne Ján zo Stezova a Martínek z družiny Jána Zmrzlíka. Boli im zabíjané kone pri vozoch, ale i kone s jazdcami. Vojakov z kráľovského vojska však padlo trikrát viac, teda šesť tisíc mužov. Husiti si začali stavať mosty cez akési močiare a v noci utiekli a vrátili sa do Prahy. Kráľovskému vojsku sa teda aspoň dočasne podarilo zastaviť ďalší postup sirotkov.⁶⁴

Záverom

Do situácií súvisiacich aj s územím Slovenska sa po roku 1428 zapojili už i českí historici, teda v mojom prípade Bartoš a Šmahel. Nenašiel som ale medzi riadkami a myšlienkami českých a slovenských historikov žiadnu dôležitú odchýlku, zhodujú sa takmer vo všetkom, aj keď je pravda, že aj tejto tematike, teda spanilým jazdám, sa obširnejšie venujú slovenskí odborníci.

Mnou skúmaná historická literatúra postrehla medzi rokmi 1428-1431 dve spanilé jazdy husitských vojsk na Slovensko. Avšak iba prvá výprava je spájaná s myšlienkami istej podpory husitstva zo strany slovenského obyvateľstva, čo mi potvrdili aj slová historikov v ich prácach.

Varsik i Mišík interpretujú aj názory, že práve istá sociálna stránka a príťažlivosť hnutia husitov zohrali rozhodujúcu úlohu pri ovplyvnení mestskej chudoby na Slovensku. Títo chudobní obyvatelia sa domnievali, že príchodom a za výdatnej pomoci smerom od husitov si zlepšia postavenie v spoločenskom „rebríčku“.

⁶³ Stibor zo Stiboríc (uvádzaný i Ctibor zo Ctiboríc, či Štibor zo Štiboríc) bol šľachtic poľského pôvodu. Patril k najbohatším oligarchom vo vtedajšom Uhorsku. Vlastnil približne 18 hradov a okolo 300 dedín, pričom sa vždy snažil hájiť záujmy Žigmunda. Ovládal rovnako veľké územia ako Matúš Čák Trenčiansky. http://www.historickarevue.com/?id=archiv_37 27.4.2010

⁶⁴ ŠMAHEL, *Husitská revoluce* 3, ref. 49, s. 79.

3 Situácia od Domažlíc po Lipany

V roku 1431 sa dnešné územie Slovenska ocitlo v novej situácii, keď husiti obsadili viaceré významné slovenské hrady. Od tohto roku sa začali husitské jednotky zaoberať i otázkou Spiša a stredného Slovenska, kam začali tiež podnikat' svoje vpády. Po víťaznom ťažení v bitke pri Domažliciach sa husiti otočili smerom na východ. V bitke vlastne nedošlo ani ku zrážke, lebo križiacke vojsko utieklo z bojiska. Dôvodom bol spev husitských bojovníkov, ktorý sa silno ozýval. Po tejto bitke Žigmund pochopil, že husitov neporazí vojensky.

September 1431 bol prelomový, pretože husiti vpadli na Slovensko až v dvoch prúdoch – prvý bol pod velením Jána Čapka zo Sán a dorazil na naše územie zo Sliezska,⁶⁵ druhý pod vedením Prokopa Holého, ktorý smeroval z Moravy, od Uherského Brodu. František Šmahel dopĺňa: „*Polné rotý táboritov pod vedením Prokopa Holého prešli od Uherského Brodu Vlárskym priesmykom, kde ovládli hrad v Lednici, potom smerovali horným tokom Váhu až k Žiline, kde sa spojili s vojskami vedenými Jánom Čapkom zo Sán.*“⁶⁶

Profesor Varsik si myslí: „*Ďalší vývin udalostí si však vyžadoval, aby podobné trvalé posádky, ako boli ponechávané na juhovýchodnej Morave, boli už ponechané aj na severnom a západnom Slovensku, aby boli oporou husitov pri ich výpravách a vpádoch smerujúcich často hlboko do krajiny nepriateľa Žigmunda.*“⁶⁷ Husiti zvolili taktiku ponechávania trvalých posádok na strategicky dôležitých miestach v rokoch 1431 a 1432. Z pramenných materiálov sa vie, že takéto posádky sa nachádzali na hradoch Lednica a Likava, v mestách Skalica, Trnava, Topoľčany a Žilina. V dedine Ludanice blízko Topoľčian bolo vraj vybudované stredisko slovenských husitov. Nevylučuje sa ani predpoklad, že husitské posádky zostávali trvalejšie aj na iných miestach na Slovensku, ale doteraz sa o tom neobjavili žiadne písomné doklady.

Mikuláš Mišík o týchto udalostiach z roku 1431 píše najpodrobnejšie, pričom husiti dobyli najprv mesto Žilina, ba dokonca ho i vyplienili. Potom spojené husitské vojská sa v noci z 26. na 27. septembra priblížili k hradu Likava a zlostne ho dobyli. Pri Nitre došlo k rozporom medzi táboritmi a vojskom sirotkov kvôli koristi. Táboriti

⁶⁵ VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 64.

⁶⁶ ŠMAHEL, *Husitská revoluce IV*, ref. 6, s. 207.

⁶⁷ VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 199.

tak odťahli smerom na Hlohovec, kde prešli cez Váh. Vojsko sirotkov dobylo Nitru a plienilo južné Slovensko až po Levice. Následne Mišík dodáva: „*Táboriti pod vedením Prokopa Velikého po kratšej zastávke v okolí Hlohovca spálili most cez Váh a vrátili sa cez Považie na Moravu. Husiti zanechali na Slovensku okrem posádky na hrade Likava i trvalé posádky na hradoch v Topol’čanoch, Lednici a pravdepodobne i v Žiline, ktoré im vytvárali oporné body pre ďalšie výpravy na Slovensko.*“⁶⁸

Husiti sa však na naše územie neustále vracali. Netrvalo dlho a boli tu znova, keď v júni 1432 badáme ich pôsobenie na Záhorí. Potvrdzuje to aj historik Mišík, podľa ktorého husitské jednotky obsadili Skalicu a podarilo sa im zmocniť i Trnavy. Posádke v Trnave velil Blažek z Borotína. Neúspešné pokusy uhorského vojska ovládnuť znova Trnavu inšpirovali husitov v myšlienkach, aby sa pokúsili zmocniť aj Bratislavu. Podľa vopred pripraveného plánu malo husitské vojsko doraziť do Bratislavy v noci na 27. november 1432, prívrženci husitov mali obsadiť Laurinskú bránu a vpustiť ich do mesta. Spiknutie sa však prezradilo a jeho vodca, istý moravský rytier, nakoniec zahynul v bratislavskom žalári.⁶⁹

Husiti sa nevzdávali a v roku 1433 premysleli nový plán a už koncom februára 1433 bolo aj v Poľsku všeobecne známe, že ďalšia akcia bude smerovať na území Slovenska, konkrétnejšie smerom na Spiš. Český historik Bartoš situáciu približuje: „*Husitské vojsko preniklo na Spiš z Malopoľska. Ani drevené zátarasy na prístupových cestách ku Spišu a na hraniciach nedokázali zastaviť rýchly postup vojska táboritov. Ku Kežmarku preniklo vojsko v deň svätého Marka, t.j. v sobotu 25. apríla 1433.*“⁷⁰ Bartošove informácie obsírnejšie dopĺňa jeho český kolega František Šmahel: „*Pravdepodobne už niekedy okolo obeda zaútočili prvé oddiely na predmestie a zmocnili sa kostola sv. Michaela spolu s príľahlou farou. Tieto objekty ležiace na ľavom brehu rieky Poprad sa stali oporným bodom a východiskom k útoku na opevnené mesto Kežmarok.*“⁷¹ Čo sa dialo po obsadení predmestia a kostola opisuje Mišík: „*Do večera sa táboritom podarilo vniknúť do mesta a obsadiť ho. Obliehanie bolo krátke a úspech prišiel až nečakane rýchlo. Pomerne dobre opevnenému mestu chýbali obrancovia, obyvateľstvo žilo v predstave nedobytnosti*

⁶⁸ MIŠÍK, *Husiti na Slovensku*, ref. 28, s. 68.

⁶⁹ MIŠÍK, *Husiti na Slovensku*, ref. 28, s. 73.

⁷⁰ BARTOŠ, *Husitství a cizina*, ref. 33, s. 78.

⁷¹ ŠMAHEL, *Husitská revoluce 3*, ref. 49, s. 90.

mestských hradieb. Celkový počet obyvateľov bol okolo 2000 a mestu chýbali zbrane, strelci i pechota.“⁷²

Následky obsadenia Kežmarku zasa približuje Šmahel: „*Pobyt táboritov v Kežmarku mal veľmi pustošivé následky. Ihneď po vniknutí do vnútra mestských opevnení boli zasiahnuté objekty, ktoré mohli poskytnúť azyl domácemu obyvateľstvu. Husiti vypálili kostol sv. Alžbety a množstvo mešťanských domov.*“⁷³

Záverečné hodnotenie tejto husitskej akcie podáva Varsik: „*Po ovládnutí mesta využili táboriti jeho opevnenie na dočasnú ochranu pred prípadným útokom zvonku. Časť vojska však musela onedlho zaútočiť na blízke okolie kvôli zásobám. Samotné mesto nemohlo so svojimi zásobami potravín užiť až päťnásobok svojho pôvodného počtu obyvateľov. Cieľom zásobovacích akcií sa stala väčšina okolitých neobsadených mestečiek a dedín - L'ubica, Huncovce, Veľký Slavkov, Matejovce, Spišská Sobota, Stráže.*“⁷⁴ Varsik však pokračuje vo vývine situácie aj ďalej, keď píše, že časť vojska opustila Kežmarok natrvalo a sústredila svoj záujem na nedobytú východnú časť spišského teritória. Hlavná časť vojska ale zostala v Kežmarku ešte asi týždeň a pri odchode dokončilo vojsko devastáciu mesta narušením opevnenia. Skupina vojska opúšťajúca Kežmarok zamierila potom čo najkratším smerom na juhozápad, bližšie k druhej časti vojska, operujúceho doposiaľ vo východných oblastiach Spiša a po opätovnom spojení prešli cez Liptov na Považie. Táboriti opustili Kežmarok v máji 1433. Ich pochod smeroval do 70 kilometrov vzdialeného mestečka Hybe na Liptove, kam došlo spojené vojsko 8. mája 1433.⁷⁵

Z Kežmarku sa husitské vojská vydali smerom na Levoču a Košice, čo potvrdzujú aj slová historika Bartoša: „*Časť postupovala smerom na Levoču, prešla L'ubicou, vypálila Tvarožnú a Ruskinovce, no vyhla sa druhému spišskému centru – Levoči, nasadili smer Branicko, napadli Spišský Hrhov, vypálili kostol v Žehre a vyplenili Spišské Vlchy. Celý smer postupu vojska od Kežmarku sa zhoduje priamo s trasou starej kupeckej cesty z Poľska cez Kežmarok a Levoču do Košíc a potom ďalej na východ.*“⁷⁶ Onedlho sa primárnym cieľom vojska táboritov stala Spišská Nová Ves, po Levoči a Kežmarku tretie najbohatšie a najväčšie mesto Spiša, o čom sa zmieňuje vo svojej práci aj Mikuláš Mišík: „*Táboriti sa ku Spišskej Novej Vsi*

⁷² MIŠÍK, *Husiti na Slovensku*, ref. 28, s. 75.

⁷³ ŠMAHEL, *Husitská revoluce 3*, ref. 49, s. 94.

⁷⁴ VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 103.

⁷⁵ VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 106.

⁷⁶ BARTOŠ, *Husitství a cizina*, ref. 33, s. 91.

priblížili cez Odorín, kde vypálili kostol. Následne husiti bleskovo Spišskú vylúpili a vypálili, pričom zhorela i radnica. Táboriti zničili kostoly v Smižanoch, Iliašovciach a Spišskom Štvrtku. Veľmi rýchlo a neúprosne si husiti poradili i s kláštorom v Štiavniku – kláštor bol vyrabovaný.“⁷⁷

Zo Spiša sa husitské jednotky začali presúvať smerom na Turiec, o čom svedčia i nasledujúce slová z diela F. M. Bartoša, ktorý zastáva názor, že pustošenie Turca sa začalo v mestečku Turany, pokračovalo násilným vyrabovaním Martina, výpadom na juh k Tekovu až pred hradby Kremnice, kde sa táboritom naskytila príležitosť získať bohatstvo tamojšej mincovne. Na Kremnicu ale nakoniec nezaútočili a vrátili sa opäť k Váhu a cez Varín, Gbelany a Tepličku sa presunuli k Žiline. Po odchode zo Žiliny prešlo vojsko cez Považskú Bystricu a cez Vlársky priesmyk v severnej časti Trenčianskej stolice zamierilo na severnú Moravu.⁷⁸

Branislav Varsik celý husitský vpád na Spiš uzatvára takto: „*Výprava na Spiš bola jedna z najväčších akcií vojska táboritov na Slovensku, spolu s akciou sirotkov na Balt aj poslednou výpravou takéhoto rozsahu v poslednom období husitskej revolúcie. Výprava táboritov na Spiš zasiahla Žigmundove územie veľmi citelne a po vojenskej stránke znovu demonštrovala údernú silu poľného vojska.“⁷⁹*

Po okupácii Spiša sa na území Slovenska ešte odohrali nasledovné udalosti, ktoré zhrnul Mikuláš Mišík. Uvádza, že ruské knieža Fridrich podniklo v marci 1434 vpád cez Sliezsko a Malopoľsko až na Spiš, odtiaľ smerovalo do Ružomberka. Fridrich sa spoliehal, že mu topolčianska posádka príde na pomoc a spolu zaútočia na Spiš. Mišík svoje úvahy zakončil slovami: „*Topolčianska posádka však nemohla prísť na pomoc, pretože Peter Čech z Levíc obklúčil Topolčany. Fridrich bojoval v roku 1430 pri Trnave proti husitom, no nakoniec sa s nimi zblížil a na jar 1434 už vystupuje ako veliteľ žilinskej posádky.“⁸⁰*

V rýchlom slede historických udalostí nasleduje bitka pri Lipanoch, ale tej sa podrobne venujem v nasledujúcej kapitole.

⁷⁷ MIŠÍK, *Husiti na Slovensku*, ref. 28, s. 85.

⁷⁸ BARTOŠ, *Husitská revoluce II*, ref. 45, s. 75.

⁷⁹ VARSIK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 113 - 114.

⁸⁰ MIŠÍK, *Husiti na Slovensku*, ref. 28, s. 89.

3.1 Zmeny v mestách a ovplyvnenie mestskej chudoby

Aj keď je moja práca historiografického charakteru a mal by som porovnávať názory viacerých historikov, tak v tejto a nasledujúcej podkapitole som sa zameral výlučne iba na diela Branislava Varsika, pretože práve on je jediný, ktorý sa týmto aspektom venuje najpodrobnejšie a skúma ich pomerne detailne. Českí historici sa vo svojich prácach nezmieňujú, že aký vplyv zanechali husitské jednotky na život v slovenských mestách, alebo akým spôsobom ovplyvnili spoločnosť, či mestskú chudobu.

Je veľmi pravdepodobné, že pri obsadzovaní slovenských miest a hradov šíрили husiti svoj vplyv a vierovyznanie aj pomedzi usadlosťami, ktoré boli súčasťou daného mesta, hradu. B. Varsik píše o vplyve husitov: „V prvej perióde husitských vpádov na Slovensko snažili sa rozšíriť svoje učenie. Najsilnejší vplyv vykonávali na okolie tie posádky, ktoré tu boli zanechané od roku 1431.“⁸¹

Článok *Ludáctvo a husitské revolučné hnutie*, ktorého autorom je Varsik, nám sumarizuje dopad husitského vplyvu smerom na slovenské mestá. Varsik sa zmieňuje, že v mestách Trnava a Žilina sa v dôsledku husitských vpádov masovo posilňovali široké vrstvy slovenského ľudu a tak dlhodobo zatlačované skupiny slovenského obyvateľstva, najmä remeselníci a chudoba v mestách, začali so vzburami. Okrem týchto dvoch miest, ešte aj Trenčín, Skalica a Nové Mesto n/Váhom Varsik v tomto článku považuje za mestá, v ktorých vládnu a obývajú ich prevažne Slováci, a to už v dobe husitskej.⁸²

Branislav Varsik ponúka aj pohľad na mestskú chudobu v Bratislave v rokoch 1432 a 1434. V Bratislave sa mestská chudoba v týchto rokoch hlásila na stranu husitov. Akonáhle v roku 1432 obsadili husiti mesto Trnava, kde dokonca ponechali trvalú posádku, tak tá onedlho nadviazala spojenie s bratislavskou skupinou, so svojimi prívržencami. Podľa profesora Varsika mal veliteľ trnavskej posádky, Blažek z Borotína, tajné listové spojenie s istým moravským zemanom Petrom Kutějom, organizátorom husitských prívržencov v Bratislave, ktorý v tom čase pripravoval sprisahanie. Nakoniec k útoku aj prišlo a Varsik to približuje nasledovne: „K útoku husitov na Bratislavu, a to trnavskej posádky, skalickej posádky a husitskej

⁸¹ VARSIK, B. *Ohlas husitskej revolúcie na Slovensku*. In Časopis pro občanskou nauku, dějepis, zeměpis a vlastivědu, 1949/50, ročník 17, č. 5, s. 229.

⁸² VARSIK, B. „*Ludáctvo a husitské revolučné hnutie*“. In SIRÁCKY, Andrej (ed.). *Proti prežitkom ľudáctva*. Bratislava: Vydavateľstvo SAV, 1954, s. 117.

vozovej hradby, ktorá sa práve zdržiavala v Dolnom Rakúsku, malo dôjsť 27. novembra 1432 o polnoci. Sprisahanie však bolo vyzradené a organizátorov sprisahania pochytili a uväznili.“⁸³ Sprisahaniu mala pomôcť i skupinka domáceho obyvateľstva (okolo 100 ľudí) a Varsik sa zaoberá i otázkou, že kto boli títo ozbrojenci. Podľa jeho slov to boli obyvatelia Bratislavy a najreálnejšia sa zdá byť možnosť, že sa jednalo o mestskú chudobu, poprípade o drobných remeselníkov.⁸⁴

V súvislosti s Bratislavou sa zmieňuje ešte raz, konkrétne v súvislosti s rokom 1434, kedy predpokladá, že skupinka bratislavských rybárov voziaca tovar po rieke Dunaj má popri obchodovaní aj nadviazané styky a spojenie s nepriateľom.⁸⁵ V súvislosti s tým sa prikláňa k názoru: „Zo stykov s trnavskou husitskou posádkou skrsol roku 1434 i v Bratislave pokus husitských prívržencov, ich jadro tvorili najmä rybári na Dunaji, o sprisahanie, ktoré malo úlohu oddať mesto husitskej moci.“⁸⁶ Iná literatúra fakty o tomto sprisahaní rybárov neposkytuje.

Historická literatúra však poskytuje aj správy a dôkazy o ovplyvnení mestskej chudoby na Spiši. Varsik dokonca píše o konkrétnom pokuse husitov smerom na domáce obyvateľstvo, aby sa preorientovalo na ich vieru: „Žigmund v listine z 11. novembra 1434 hovorí, že predstúpili pred neho Matej Sculteti, prisažný a notár Juraj z Kežmarku a v mene kežmarských mešťanov predniesli mu o tom, ako heretickí husiti „diabolské svoje siete rozprestrelí“ u nich na Spiši, ako si podmanili spišské kraje a ich zničili a ako kresťanov obracali tamže na zlorečenú sektu.“⁸⁷ Záverom Varsik porovnáva prípady možnej pomoci mestskej chudoby v Bratislave a Kežmarku. Z jeho slov vyplýva, že v Kežmarku ostala posádka táboritov celých 12 dní a tým pádom mali šancu pôsobiť intenzívnejšie na skupiny domácich obyvateľov. Branislav Varsik nepochybuje, že husiti mali veľký úspech, predovšetkým medzi chudobou. Pramene dokonca nasvedčujú tomu, že táto chudoba v Kežmarku pomáhala husitským jednotkám i pri dobývaní mesta. Varsik problematiku ukončuje slovami: „Táboriti vkrázli do mesta pomerne ľahkou cestou, a to za pomoci zrady. Majetný patriciát bol natolko prekvapený z prepadu, že pokým sa spamätal, dovtedy už mestská chudoba stihla husitom odovzdať silnú podporu.“⁸⁸

⁸³ VARSÍK, B. *Zo slovenského stredoveku*. Bratislava: Vydavateľstvo SAV, 1972, s. 333 - 334.

⁸⁴ VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 183.

⁸⁵ VARSÍK, *Zo slovenského stredoveku*, ref. 83, s. 334.

⁸⁶ VARSÍK, *Ohlas husitskej revolúcie*, ref. 81, s. 228 - 229.

⁸⁷ VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 193.

⁸⁸ VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 194.

3.2 Spoločnosť a husitstvo

Mestá, mestská chudoba, spoločnosť..Človek by povedal, že mestá a mestská chudoba sú podmnožinami spoločnosti. Súhlasím, je to tak. No v tejto podkapitole je mojím cieľom opäť raz za pomoci Branislava Varsika v krátkosti poukázať na konkrétnejšie prípady vplyvu a hlavne priblížiť vplyv husitstva na národnostnú skladbu vtedajšieho mestského obyvateľstva.

Varsik za príklad uvádza mesto Trnava a na nej opisuje pôsobenie husitov na spoločnosť: „*Pred nástupom husitského revolučného hnutia bolo v Trnave rozšírené kacírské ľudové hnutie valdénske.*⁸⁹ *Keď teda husiti prišli do Trnavy, nemohli tu nenájsť ohlas pre svoje učenie medzi chudobnejším remeselníctvom a mestskou chudobou, ktoré vrstvy povzniesli, a mohlo sa tu nadviazať priamo aj na staré vplyvy valdénstva.*“⁹⁰

Historiografia však zaznamenala aj prípady ovplyvnenia drobnej šľachty husitmi. Branislav predkladá dva prípady takýchto drobných zemanov, konkrétne sa jednalo o Jána zo Zarkafalvy a Petra z Lipníka, ktorí nemali ani len poddaných, tým pádom boli teda situáciou nútení pracovať ako sedliaci, na poli. Logicky sa niet čo čudovať, že sa podobní zemanovia stávali žoldnieri v službách vplyvnejších. Husitské hnutie hlásalo, že cirkev nemá nárok vlastniť majetok a treba s tým niečo spraviť. Práve takéto reči najviac priťahovali slovenských zemanov k husitstvu, lebo očakávali ich pomoc a tým pádom aj zlepšenie vlastného sociálneho postavenia.⁹¹ Varsik vo svojej práci predkladá i viac takýchto príkladov, v ktorých sa domnieva, že sa zemanovia poľahky nechali ovplyvniť pod víziou príťažlivej sociálnej nauky husitov. Všeobecne usudzuje: „*Počas napätej situácie v rozmedzí rokov 1431 – 1434 sa na území Nitrianskej a Trenčianskej stolice zemanovia začali deliť na dve skupiny. Prvá podporovala stranu husitov a druhá ostala verná kráľovi.*“⁹²

Aj problematike národnostných pomerov v Skalici a Trnave ešte pred príchodom husitov na naše územie sa zaoberá profesor Varsik: „*Do príchodu*

⁸⁹ Valdénstvo – hnutie, učenie valdencov, čo je rád založený v 12. storočí Pierrom Valdom, pôvodne nazývaný Chudí z Lyonu. Odmietali sa podriaďovať cirkevnej autorite, riadili sa myšlienkami Matúšovho evanjelia - v cirkvi sú si všetci rovní. 1215: lateránskym koncilom označení za kacírov, začalo ich systematické prenasledovanie (až do roku 1848).
<http://lexikon.sk.sweb.cz/v.htm> 7.5.2010

⁹⁰ VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 220 - 221.

⁹¹ VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 237.

⁹² VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 240.

*husitskej posádky do Trnavy (1432) tvorili skupiny Slovákov iba bezvýznamnú menšinu, keďže primárne postavenie tam vytvárali bohatý patriciát nemeckej národnosti spoločne s veľkou časťou remeselníkov.*⁹³ Znamenalo by to teda, že ako bolo valdénstvo prijímané aj v Trnave, tak ho tým pádom prijímalo zväčša nemecké obyvateľstvo, ktoré tvorilo spoločenskú kostru. Je to ale veľmi nereálny a nepravdepodobný dohad, lebo už od roku 1400 začal pôsobiť inkvizícia proti valdéncom v Trnave a z neskoršieho obdobia sa už ani v historickej literatúre neobjavuje žiadna správa o vplyve valdénstva v tomto meste.

Záverom

V období medzi dvomi bitkami, teda pri Domažliciach v roku 1431 a pri Lipanoch v 1434, historická literatúra ponúka množstvo príkladov, v ktorých mohlo jednoznačne ísť o vplyv husitstva na danú spoločenskú vrstvu, či mesto.

Od roku 1431, ako uvádzajú historici, začal silnieť vplyv husitstva na naše územie. Okrem toho, že podnikali svoje spanilé jazdy, začali i s obsadzovaním slovenských hradov, miest, kde ponechávali často aj trvalé posádky. Dostali sa až na Spiš, do miest ako Skalica, Trnava, Topoľčany, či Žilina, čo dokumentujú vo svojich prácach aj mnou skúmaní historici. Žigmundove vojsko im nebolo schopné klásť odpor, ktorý by ich aspoň sčasti oslabil.

Konkrétny a dokázateľný vplyv sleduje historiografia na vplyve husitstva na mestskú skladbu obyvateľstva po národnostnej stránke, kde prichádza k názoru, že vďaka husitským posádkam sa urýchlilo poslovenčovanie jednotlivých miest a oblastí obsadených husitmi. Začalo sa tak i posilňovanie sebavedomia a vplyvu obyvateľstva slovenského pôvodu.

⁹³ VARSÍK, *Zo slovenského stredoveku*, ref. 83, s. 328.

4 Bitka pri Lipanoch

Moja bakalárska práca a skúmanie sa končilo rokom 1435 a tak aj preto v poslednej kapitole som sa rozhodol zhodnotiť pohľad historikov na tematický okruh Lipany a na situáciu, ktorá sa odohrala po porážke bratstiev. Načrtnem, aký vplyv mali tieto udalosti tak významné pre Čechy, ale o nič menej i pre územie mnou skúmané, Slovensko, a to najmä po uvoľnení situácie a postupnom odchode husitov z tohto územia. Po bitke pri Lipanoch sa končí etapa dejín nazývaná aj husitská revolúcia. Aj keď by sa dalo namietat', že táto kapitola s dejinami Slovenska nesúvisí, opak je však pravdou. Udalosti po Lipanoch rázne zmenili aj situáciu na našom území.

Obec Lipany sa nachádza asi 30 km východne od Prahy, leží približne v strede medzi historickými mestami Český Brod a Kouřim. Pri Lipanoch sa 30. mája 1434 odohrala bitka, ktorá zmenila dejiny českého národa, no istou mierou ovplyvnila aj situáciu na Slovensku. Na Lipskej hore boli totiž definitívne porazené vojská husitov. Túto pamätnú udalosť na vrchole neveľkej hory (367 m n.m.) pripomína mohyla. Na jej obvodových stenách sú rôzne ďalšie výroky a citáty z rôznych časových období, napríklad aj tie, ktoré upozorňovali ešte počas prvej republiky na nebezpečenstvo fašizmu.⁹⁴

Téme Lipany sa najobširnejšie, ale zároveň aj prehľadne venujú najmä Branislav Varsik,⁹⁵ no oveľa viac informácií som sa dozvedel z diela českého historika F. M. Bartoša, ktorý sa Lipanmi zaoberá najpodrobnejšie.⁹⁶ Aj preto som sa rozhodol v tejto kapitole zamerať prevažne iba na týchto dvoch historikov a pre konfrontáciu názorov som využil českú internetovú stránku skúmajúcu primárne husitstvo.

Najskôr som si teda pozrel internetovú stránku, kde sa k Lipanom píše nasledovné: Čechy boli skoro po 15 rokoch bojov vyčerpané a v posledných rokoch ich navyše postihla opakujúca sa neúroda a živelné pohromy. Väčšina obyvateľov krajiny túžila po mieri a radikáli odmietajúci potrebné kompromisy sa dostali do izolácie. Vytvorila sa proti nim široká koalícia umiernených husitov, katolíkov, takzvaná Panská jednota, podporovaná Prahou.

⁹⁴ <http://www.geoped.sk/news/lipany-rozhodujuca-bitka/> 3.5.2010

⁹⁵ VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 130 - 157.

⁹⁶ BARTOŠ, *Husitská revoluce II*, ref. 45, s. 163 - 194.

K rozhodujúcej bitke došlo pri dedinke Lipany na východ od Prahy. Panská jednota mala miernu prevahu v počte vojakov - asi 12-tisíc oproti 10-tisícom radikálov. Tí však dorazili na bojisko skôr a mohli zaujať lepšie postavenie na vyvýšenine.

Podľa ustálenej husitskej taktiky sa nepriateľ vyčerpal neúspešnými útokmi na vozovú hradbu. Potom sa vozy roztiahli a na oslabeného a demoralizovaného nepriateľa sa vrhla husitská pechota a jazda, ktorá sa dovtedy ukrývala vnútri hradby. Pri Lipanoch proti sebe stáli dve vojská používajúce rovnakú taktiku aj zbrane.

Veliteľom vojsk Panskej jednoty bol bývalý husitský hajtman Diviš Bořek z Miletínka,⁹⁷ na čele radikálov stál Žižkov nástupca a po ňom najobávanejší husitský vojvodca kňaz Prokop Holý. Obe vojská sa uzavreli do vozových hradieb vzdialených od seba niekoľko sto metrov a čakali na útok druhého. Nastala patová situácia.

Bořek z Miletínka sa rozhodol vyprovokovať radikálov na útok pomocou pasce. Predstieral so svojimi vozmi ústup z bojiska. Radikáli otvorili vozovú hradbu a vyslali svoje vojská prenasledovať protivníka. Keď sa dostatočne vzdialili od vlastných vozov, "utekajúci" sa obrátili a jeden ich dopredu vyčlenený oddiel sa dokonca obchvatom dostal do medzery vo vozovej hradbe radikálov a obsadil ju.

Tým bola bitka v podstate rozhodnutá, aj keď boj vnútri vozovej hradby trval ešte niekoľko hodín. Časť jazdy radikálov pod vedením Jana Čapka zo Sán⁹⁸ z bojiska utiekla. Čapek zo Sán, donedávna ešte hrdina, ktorý doviedol sirotkov až k Baltskému moru, sa potom stal popredným zradcom českého historického povedomia. Jeho útek je však iba ďalším dôkazom, že ani väčšina radikálnych husitov už vtedy nechcela byť mučeníkmi. Čapek zo Sán sa zachoval ako profesionálny vojak: keď mal pocit, že je bitka stratená, snažil sa z nej ustúpiť s čo najmenšími stratami.

⁹⁷ Český šľachtic, vojvodca a husitský prívrženec; po Husovom upálení dobyl v roku 1420 Hradec Králové. Nechal postaviť hrad Kunětická Hora pri Pardubiciach. Prešiel na stranu pražanov, stal sa hajtmanom v Chrudime a Litomyšli. Od 1431 vyjednával so Žigmundom Luxemburským (ako jeho odporca) o jeho prijatí za českého kráľa. V bitke pri Lipanoch bol najvyšším hajtmanom pražskej koalície. <http://www.husitstvi.cz/ro9.php> 4.5.2010

⁹⁸ Bol to vrchný hajtman vojsk sirotkov. V roku 1431 podnikli sirotkovia a táboriti ťaženie na Slovensko. Pol roka sila spojených vojsk zaznamenávala úspechy, ale keď sa táboriti rozhodli vrátiť do Čiech, zostali sirotkovia na Slovensku sami. Neúspešne sa pokúšal dobiť i Nitru. Pri prechode Váhu bolo jeho vojsko napadnuté Uhrami a dve tretiny mužov boli porazené. V roku 1433 sa sirotkovia vydali na pomoc Poliakom proti rádu nemeckých rytierov a v ťažení sa dostali až na pobrežie Baltu. Zrazil sa s táboritmi na poli v bitke pri Lipanoch. Po jeho porážke a úteku, poddal sa vláde zemskej a snemu cisára Žigmuda. Snem žiadal od Čapka, aby vydal dobité mestá v Uhrách, čo sa nakoniec i stalo. <http://www.husitstvi.cz/ro7.php> 4.5.2010

Vojsko sirotkov pri Lipanoch prakticky zlikvidovali. Väčšina táboritov sa z bitky zachránila, padli však skoro všetci ich vodcovia vrátane Prokopa Holého. Napriek hodnoteniam obrodeneckých a marxistických českých historikov možno považovať porážku husitskej ľavice (ako radikálov tiež občas nazývajú) pri Lipanoch skôr za pozitívnu udalosť. Po porážke už nedokázali zvrátiť dianie v krajine, smerujúcej k ukončeniu bojov a ku konsolidácii pomerov. K tomu nakoniec rozhodne prispel neskorší český kráľ Jiří z Poděbrad, ktorý bojoval ako štrnásťročný pri Lipanoch na strane umiernených.⁹⁹

O Lipanoch píše veľmi stručne aj František Šmahel, ktorý v pár riadkoch zdôrazňuje nasledovné: *„Hlboké vnútorné rozpory medzi husitskými stranami vystúpili na povrch. Čo sa husitským odporcom nepodarilo mečom, podarilo sa im cestou diplomatickou. Napriek tomu, že bratovražedná bitka v roku 1434 nedávala, ako preukázal ďalší vývoj, nepriateľom husitov dôvod k predčasným oslavám, predsa ale len istou mierou, no nie ešte definitívnou, zbavila radikálny husitizmus jeho mocenskej a vojenskej sily. Súdobých správ o tejto bitke nie je veľa, no hodnotení jej výsledkov je ešte menej.“*¹⁰⁰

Branislav Varsik vidí svojim pohľadom situáciu tak, že keď sa na jar 1434 odohrávali pohyby husitských vojsk na Slovensku, došlo v Čechách k dôležitým udalostiam. Mierové vyjednávanie naviazané už v roku 1432 medzi Bazilejským koncilom a husitmi dlho nevedlo k výsledkom. Kým husitská pravica, konzervatívne živly (šľachta a meštianstvo) snažili sa o kompromis s koncilom, zatiaľ poľné vojská takýto kompromis odmietali, a boli teda snahám a cieľom pravice na prekážku. Takáto vyostrená situácia musela nakoniec ale znamenať boj, ktorý opísal Varsik: *„Toto všetko viedlo k zrážke medzi dvoma stranami, medzi Panskou jednotou (spolok husitskej a katolíckej šľachty s Prahou) a poľnými vojskami vedenými Prokopom Holým 30. mája 1434 pri Lipanoch. Poľné vojská boli porazené a sám Prokop Holý v boji padol. Panská jednota sa takto stala rozhodujúcou politickou silou v Čechách a snažila sa o dosiahnutie dohody s koncilom a so Žigmundom. Zvyšky poľných vojsk sa síce ešte snažili zoskupiť v Čechách, ale ďalší vývoj im už neprial.“*¹⁰¹

Čech František Michálek Bartoš, ktorý sa, ako som už vyššie spomínal, venuje tejto téme najpodrobnejšie, píše nasledovné: *„Pričinením hlavne Prokopovým,*

⁹⁹ <http://www.husitstvi.cz/b-a-t2.php> 1.5.2010

¹⁰⁰ ŠMAHEL, *Idea národa*, ref. 8, s. 131.

¹⁰¹ VARSIK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 130.

preniesla sa vojna z prostredia Čiech prevažne do cudziny, s domácimi katolíkmi žili bratstvá¹⁰² v opätovne sa predlžujúcich prímeriach, ktoré boli rešpektované i zo samotného Ríma, a vytvorili medzi husitmi a katolíkmi príjemné ovzdušie znášanlivosti sa a pokojného rešpektu, miestami až priateľského súžitia, ktoré neraz chránili bratstvá. To všetko sa však zmenilo od obliehania Plzne v roku 1433, kedy boli boje opäť prenesené dovnútra Čiech.¹⁰³ Ďalej pokračuje slovami o situácii, keď sa Žigmund Luxemburský v roku 1433 stal cisárom ríše rímskej nemeckého národa a začal si nárokovať i na zásluhy v Čechách: „Žigmundov kurz rástol ešte viac tým, keď sa blížila chvíľa, kedy sa vráti do Prahy a dostane do svojich rúk zasa štát, čím bude rozhodovať o veciach, ktoré sa týkali každého, kto si počas revolúcie ukrojil z cirkevného majetku. A to bol medzi šľachtou, hlavne zo stavu panského, skoro každý. Majetok cirkevný sa stal majetkom korunným a rozhodoval tak o ňom výlučne panovník. To hnalo šľachtu do tábora kráľovského, čo Žigmund s radosťou prijal, lebo videl, že sama šľachta uteká s nasadením do bojov proti bratstvám.“¹⁰⁴ Celá situácia sa stále zhoršovala, napätie sa stupňovalo a čakalo sa na rozhodujúci úder. Ten napokon aj prišiel, a to konkrétne pri dedinke Lipany. Vojsko pod vedením Prokopa Holého si rozložilo tábor na východnej výšine Lipské nad Lipanmi a panské vojsko pri neďalekej osade Hřib. Tu muselo nastať dôležité rozhodnutie, lebo nedostatok potravy a horúčkovo sa stupňujúce napätie, to značilo, že obom stranám už neostáva veľa síl, preto sa budú snažiť čo najrýchlejšie o rozhodujúci úder, ktorý by odporcu porazil a zničil. Napriek tomu sa však celé dva dni nič nedialo, vodcovia sa odhodlávali k začiatku bitky. Bartoš píše: „Niet sa ani čomu čudovať, veď sa mali proti sebe stretnúť dve tak veľmi po vojenskej stránke vyspelé vojská, že bolo dopredu jasné, že táto bitka bude najkrvavejšou spomedzi všetkých počas celého trvania husitskej revolúcie. Boli však z oboch strán aj pokusy o vyjednávanie, aby sa nakoniec vojenský styk neuskutočnil. Napriek trojdňovému vyjednávaniu k žiadnej takejto dohode nakoniec nedošlo.“¹⁰⁵

Bartoš dokonca spomína i deň a presnú hodinu, kedy zahájili vojská bratstiev paľbu na panský tábor: „V nedeľu 30. mája 1434 okolo štvrtej hodiny popoludní, zahájili bratské vojská bitku, čím využili svoju delostreleckú prevahu a ešte aj

¹⁰² Pojem BRATRÍCI sa začal používať až po bitke pri Lipanoch, pretože bratřici boli vojenské oddiely zložené z bývalých husitských bojovníkov samostatne pôsobiace na území Slovenska, Moravy, severného Rakúska a južného Poľska. <http://www.husitstvi.cz/index.php> 5.5.2010

¹⁰³ BARTOŠ, *Husitská revoluce II*, ref. 45, s. 165.

¹⁰⁴ BARTOŠ, *Husitská revoluce II*, ref. 45, s. 166.

¹⁰⁵ BARTOŠ, *Husitská revoluce II*, ref. 45, s. 171.

výhodu, že oni sa nachádzali na kopci, čím mohli lepšie namieriť. Odpoveď panských vojsk na seba nenechala dlho čakať. Plán útoku bol dômyselný a jeho autorom bol veliteľ Bořek z Miletínka.“ Podľa slov Bartoša to bol veľmi taktický boj dvoch vyspelých delostreleckých vojsk. Panský šík sa však dal na ústup a bratské vojská si mysleli, že útok odrazili a rozhodli sa teda s vozovým šíkom prenasledovať ustupujúceho nepriateľa. Panské vojsko sa dalo na útek, súper sa priblížil a tak povyskakoval zo svojich vozov, aby napadol tie panské. Panský tábor bol napadnutý z oboch nechránených strán, no práve o to im aj išlo. Nadýchli sa na rozhodujúci krok, nabrali sily a zrazu bola výhoda na ich strane. Až teraz sa teda začal skutočný boj. Prudkým útokom obrátili prekvapeného nepriateľa na útek. Útekem hajtmána Čapka smerom na Kolín bola bitka už s určitosťou prehratá. Neskôr bol v Čechách vyhlásený za nemožného zradcu a odišiel do poľských služieb. Drvivá presila panských vojsk mlátila všetko, čo sa im postavilo do cesty. Niekoľko mužov z pechoty preskočilo medzerami medzi vozmi, vylámanými na posledný rozkaz Prokopa Holého, a zachránili sa opačným smerom, akým smerovala jazda. Samotný Prokop však túto možnosť nevyužil a v boji padol, nevedno však ako. Vytrval po boku „bratov“ až do konca. Podobne padol v boji i kňaz a vojvodca Prokúpek. Celú noc pokračovalo masové a krvavé dobíjanie bezmocného súpera, bolo i veľa zajatých.“¹⁰⁶

Ako som už spomenul, najkomplexnejší pohľad na túto tému mi poskytol Čech František Michálek Bartoš. Vlastne som ani nemal s kým porovnávať jeho fakty, lebo ostatní traja mnou skúmaní historici sa tejto téme nevenujú tak dopodrobna. Dovolím si iba tvrdiť, že aj internetová stránka, z ktorej som čerpal informácie sa inšpirovala dielom Bartoša, pretože poskytuje navlas rovnaké informácie. Historik Branislav Varsik sa skôr zamerl na vplyv tejto bitky až po jej skončení, a to najmä na udalosti, ktoré sa diali na našom území. Ale tomu sa budem venovať v nasledujúcej podkapitole.

¹⁰⁶ BARTOŠ, *Husitská revoluce II*, ref. 45, s. 173-174.

4.1 Vplyv bitky pri Lipanoch pre vývoj na Slovensku

Netrvalo dlho a správu o udalostiach, ktoré sa udiali pri Lipanoch sa dozvedá aj samotný Žigmund: *„Ešte z lipanského bojiska boli z katolíckej strany poslané prvé radostné správy o porážke poľných vojsk do šireho sveta, predovšetkým tým, ktorý túto správu očakávali najžiadostivejšie – Plzeň, Norimberg, Bazilej a samotný cisár. Žigmund sa výsledok boja dozvedel v meste Ulm večer dňa 4. júna a ihneď dal usporiadať zvláštnu bohoslužbu v dóme a poslal posla do Bazileja a vyzval koncil, aby tiež oslávil tak veľký úspech.“*¹⁰⁷

F. M. Bartoš spomína istého dr. Palomara a považuje ho za osobnosť, ktorá mala zrejme najväčší podiel na fakte, že sa bitka pri Lipanoch vôbec uskutočnila: *„On bol dušou akcie, na ňom spočívala tiaha vysilujúceho vyjednávania medzi Prahou a Bazilejom, on vytvoril pevnú programovú a záujmovú základňu pre koalíciu, ktorá by porazila poľné vojská, on vymáhal finančné prostriedky tak potrebné na útok.“*¹⁰⁸ Mikuláš Mišík, Branislav Varsík a ani František Šmahel meno doktora Palomara vo svojich prácach neuvádzajú, nenašiel som ho ani na internete, preto informácie Bartoša sú jediné a nemám ich s čím konfrontovať.

Udalosti po Lipanoch akiste zanechali odraz aj na Slovensku. Varsík píše nasledovné: *„Vysunuté a vzdialené husitské posádky na Slovensku si však len postupne uvedomovali svoje nové postavenie a skutočnosť, že vlastne už stratili dôvody pre svoje podnikanie. Husiti si ale už v predošlých rokoch našli spôsob, ako sa materiálne udržať v nepriateľskej krajine. Chodili vo svojom okolí na akcie, na takzvané holdy a zdaňovali mestá a dediny, ktoré im holdovali a ktoré teda uznávali ich moc a zvrchovanosť.“*¹⁰⁹

Husitské jednotky si postupne začali uvedomovať, že skôr, alebo neskôr, budú musieť pristúpiť aj na myšlienku mieru so slovenskou stranou: *„Už v druhej polovici júla 1434 sa pociťovala všeobecná zmena situácie a nastupovala už zmierlivejšia nálada medzi dvoma proti sebe stojacimi tábormi a tak došlo aj k rokovaniu o mieri medzi Blažkom a šintavským kastelánom. Rokovania sa naozaj aj premenili na mier.“*

¹⁰⁷ ŠMAHEL, *Husitská revoluce 3*, ref. 49, s. 89.

¹⁰⁸ BARTOŠ, *Husitská revoluce II*, ref. 45, s. 178.

¹⁰⁹ VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 130 - 131.

A čoskoro nato došlo aj k rokovaniu medzi Blažkom z Borotína a Bratislavčanmi, pričom sa dohodli na osemďňovom prímerí, no k dohode o trvalom mieri nedošlo.“¹¹⁰

V lete roku 1434 malo prísť ku konfliktu medzi uhorským vojskom a husitmi pri Skalici, no historici toto tvrdenie vyvracajú, lebo vraj ani z podložených dokladov o Trnave v tomto období sa nič takého nedozvedáme. Vieme ale, že Skalica už v roku 1435 figurovala v rukách Žigmunda, ktorý ju získal od husitov pravdepodobne za výkupné.

„V druhej polovici augusta 1434 sa rokovalo medzi zástupcami husitov a Žigmundovou stranou, aby boli Žigmundovi postúpené dve mestá v Uhorsku, ktoré husiti do tých čias držali. Jedno z tých miest bola Trnava a druhé sa nemenuje, ale zaiste tu išlo o Topoľčany. Nič sa však nerozriešilo a husitské posádky aj naďalej ostávali na Slovensku.“¹¹¹

Žigmundove snahy o odchod husitov z nášho územia silneli až natoľko, že bol ochotný husitom vyplácať pomerne veľké sumy peňažných prostriedkov zato, že odídu zo slovenských miest: *„Istý Peter Čech z Levíc¹¹² za veľkú sumu peňazí vykúpil a oslobodil od Blažka a ostatných Čechov a Moravanov mesto Trnava a iné mestá, ktoré dovtedy držali, začo sa mu Žigmund štedro odmenil.*“¹¹³

Napriek tomu, že by sa mohlo zdať, že po zdĺhavom odchode husitských jednotiek a ich veliteľov, nastane obdobie pokoja a bezpečnosti, tak Žigmund si tým nebol vôbec istý. Branislav Varsik to potvrdzuje slovami, že 12. marca 1435 Žigmund v Bratislave vydal dekrét, v ktorom vyhlásil, že hrad a mestá Bratislava, Trnava a Skalica, hrad v Trenčíne, ako aj ostatné hrady a pevnosti ležiace na pohraničí a pri rieke Váh, dá na svoje kráľovské náklady opevniť a opatriť dostatočným vojskom, ako aj zbraňami a zásobami. Žigmund učinil správne, čo potvrdil aj Varsik: *„Žigmund sa nemýlil a v máji toho istého roku sa v obvode Trnavy*

¹¹⁰ VARSIK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 134.

¹¹¹ VARSIK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s.145.

¹¹² Peter, zvaný Peter z Levíc (Lévai), syn temešského župana Ladislava Sáraia, ktorému v roku 1395 daroval Žigmund Levický hrad. Bol verným, oddaným prívržencom kráľa Žigmunda. Niekoľko rás sa spomína v bojoch proti husitom. Z týchto bojov pochádza aj jeho prírmenie "Peter Čech z Levíc". Ako väčšina vtedajších oligarchov, aj on využíval panovníkovu priazeň. Jeho hlavnou životnou snahou bolo hromadiť majetky. <http://www.slovenskehrady.sk/?show=objecthistory&which=LevickyHrad>
27.4.2010

¹¹³ VARSIK, B. *Z osídlenia západného a stredného Slovenska v stredoveku*. Bratislava: Veda, 1984, s. 54.

zjavil Nikolajko zo Stiboric¹¹⁴ so silným vojskom a Žigmund je nútený s ním vyjednávať, aby sa nakoniec dohodli na finančnom odškodnení.“¹¹⁵

Odchod husitských jednotiek opísal Mikuláš Mišík nasledovne: „Jeden z posledných husitských hajtmanov, veliteľ Trnavy - Blažek z Borotína vydal mesto až koncom marca 1435, keď ho kráľ Žigmund odškodnil panstvom Veselí na Morave a hradom Bzenec.“¹¹⁶

Ako som už viackrát spomínal, moja bakalárska práca síce končí rokom 1435, teda odchodom husitských jednotiek z územia Slovenska, ale venujem sa hlavne dobe Žigmunda Luxemburského a tak aspoň v krátkosti dokončím jeho pôsobenie až do jeho smrti. Vojska husitov sa skončila dohodou s Bazilejským koncilom v roku 1436 v Jihlave, kde české stavy prijali tzv. Bazilejské kompaktáta. Povoľovali prijímanie pod oboma spôsobmi (z kalicha i hostie). Postupne však v Čechách začala Žigmundovi opäť horieť zem pod nohami a pri neslávnom odchode z Čiech dňa 9. decembra 1437 v Znojme zomrel Žigmund Luxemburský, nemecký cisár a uhorský kráľ. Už za svojho života určil Žigmund za svojho nástupcu svojho zaťa Albrechta Habsburského.¹¹⁷

Rokom 1435 priamy vplyv husitstva na mnou skúmané územie a obyvateľstvo na určitú dobu končí. Až o päť rokov neskôr sa na územie dnešného Slovenska dostávajú Jiskrove vojská. Trnavská posádka bola poslednou posádkou, ktorá opustila naše územie.

Záverom

V poslednej kapitole svojej práce som skúmal bitku pri Lipanoch a situáciu, ktorá nastala po nej a týkala sa hlavne územia mnou skúmaného. Tejto bitke sa venovali zväčša českí historici, pretože znamenala veľké zmeny na území Česka. Jej

¹¹⁴ Nikolajko bol bratom Stibora Bydgovskeho a bratrancom Stibora mladšieho (syn Stibora zo Stiboric). Stibor ml. poveril Stibora Bydgovskeho, aby sa staral o jeho hrad Beckov. Po smrti Stibora ml. v roku 1434, ktorý nezanechal mužského potomka, si robil nároky na dedičstvo Nikolajko, ktorý sa ale pridala na stranu husitov a povstal proti kráľovi Žigmundovi. Z toho dôvodu bol z dedenia vylúčený. http://www.obecdobravoda.eu/hrad_dobra_voda.html 1.5.2010

¹¹⁵ VARSÍK, *Husitské revolučné*, ref. 9, s. 153 - 154.

¹¹⁶ MIŠÍK, *Husiti na Slovensku*, ref. 28, s. 102.

¹¹⁷ <http://www.husitstvi.cz/ro42.php> 3.5.2010

výsledok ale výrazne ovplyvnil i dianie na Slovensku, ktorému sa vo svojich prácach venoval Varsik.

Po bitke pri Lipanoch husitstvo značne oslablo a od roku 1435 sa priamy vplyv husitstva na územie a obyvateľstvo Slovenska končí a styky boli obnovené až o päť rokov neskôr. Trnavská posádka bola poslednou, ktorá opustila naše územie. Podľa Varsika i Mišíka bol odchod týchto posádok priamo závislý od ich výplat. Žigmund však už nemal dostatok financií a tak sa odchod trnavskej posádky naťahoval. Nakoniec bol Žigmund nútený postúpiť Blažkovi z Borotína panstvo Veselí nad Moravou, čo znamenalo definitívny odchod husitov nielen z Trnavy, ale i z územia Slovenska.

ZÁVER

Vplyv husitov na územie Slovenska bol v 15. storočí neodškriepiteľný. Husitské vojenské zásahy na naše územie neboli iba odvetnými akciami proti križiackym výpravám, ktoré proti nim organizoval uhorský kráľ Žigmund Luxemburský, ale nadobúdali aj charakter spanilých jázd. Husitským vojakom a kňazom sa tak naskytala vždy aj možnosť oboznámiť obyvateľstvo Slovenska s „božími pravdami“. Ideológia husitov vychádzala z túžob širokých ľudových mas po spravodlivom spoločenskom poriadku. Mnou vybraní historici to vo svojich prácach potvrdzujú a dokazujú, že ich ideológia a hnutie našlo aj určitý ohlas na území Slovenska, najmä medzi prostými ľuďmi. Historiografia spomína rok 1428, kedy sa konala prvá husitská výprava a dostala sa až pred Bratislavu. Už z tohto obdobia existujú správy, že medzi chudobou a remeselníkmi sa nachádzali i tajní prívrženci husitstva. Najviac spojencov a najpozitívnejší ohlas našli však husiti medzi slovenskými drobnými zemanmi. Spanilé jazdy však neznamenali iba bitky, krádeže, rabovanie a ničenie, ale zanechali pre Slovensko aj jeden veľmi pozitívny dopad, a to, že prítomnosť husitských posádok posilnila postavenie slovenskej národnosti v niektorých mestách. Trnava, Skalica, Topoľčany a Žilina, z týchto významných miest sa vytratil nemecký patriciát, ktorého miesta v mestských radách, ale i nemalé majetky zabrali hlavne obyvatelia slovenského pôvodu. Tým pádom, po odchode nemeckého patriciátu, dostali sa aj poddaní a chudobní z dedín k majetku, ktorý ostal opustený a neobsadený. Viaceré mestá a mestečká sa pomaly, ale isto, poslovenčovali. Mnohé mestá, dediny i zemanie sa vzopreli na odpor. Husiti ale dobyli viaceré slovenské mestá, opevnené hrady, v mnohých zanechali natrvalo posádky a takmer úplne ovládli rozsiahle oblasti na západe a severe Slovenska. Po porážke pri Lipanoch sa nachvíľu stiahli zo Slovenska, no po smrti kráľa Žigmunda (1437) i jeho nasledovníka Albrechta (1439) sa kontakty medzi oboma stranami oživilí príchodom Jána Jiskru z Brandýsa a jeho českých vojakov, a potom v období tzv. bratrúckeho hnutia.

Vplyv husitstva a jeho ideológie na naše územie historiografia potvrdzuje, disponuje totiž dostatkom dôkazov a dobových prameňov.

Cieľom mojej práce bolo dokázať za pomoci odborných prác mnou vybraných a skúmaných štyroch historikov, že šíriace sa husitské revolučné hnutie naozaj zanechalo vplyv na obyvateľstvo dnešného Slovenska, konkrétne v dobách vlády

kráľa Žigmunda Luxemburského. Mapoval som teda vplyv husitskej revolúcie, ktorá sa stala, hlavne pre profesora Branislava Varsika, akýmsi fenoménom. Z jeho historického diela *Husitské revolučné hnutie a Slovensko* je cítiť veľká zaniietenosť pre túto tému. V mnohých ohľadoch sa toto dielo stalo smerodajným pre obdobie pobytu husitských jednotiek na Slovensku, ale i pre celé obdobie husitstva v súvislosti s vplyvom na naše územie, obyvateľstvo. Niet sa teda čo čudovať, že práve Varsik a jeho práce sú najviac citované aj v mojej bakalárskej práci. Ani dielo *Husitské revolučné hnutie a Slovensko*, ako väčšina odborných prác, nevyšlo sa kritike. Niektorí historici neskoršieho obdobia (napr. Kanovský) uznáva, že Varsik síce zachytil a objasnil množstvo cenných a nových faktov, nesporne objasnil niektoré holé a neznáme miesta tohto obdobia v histórii, napriek tomu obsahuje táto práca aj závažné faktografické omyly, ale i chybné interpretácie. Napriek určitej kritike Varsikovho diela, neexistuje doteraz na Slovensku ucelenejšia monografia, ktorá by problematiku vplyvu husitstva na obyvateľstvo dnešného Slovenska zmapovala novým pohľadom a objasnila by mnohé nezodpovedané otázky.

Historická literatúra poukazuje na fakt, že slovenské obyvateľstvo muselo husitom platiť i rôzne poplatky. Z toho evidentne vyplýva, že obyvatelia asi nepociťovali smerom k husitom žiadne mimoriadne sympatie a nenažívali v až tak príjemných spoločenských. Marxistická literatúra tvrdí, že husiti si na Slovensku našli veľa prívržencov, podporovateľov a spojencov, a to i medzi predstaviteľmi vyššej šľachty. Z marxistickej literatúry vyplýva, že na území dnešného Slovenska vznikali dokonca určité husitské centrá, ako príklad sa uvádzajú Ludanice neďaleko Topoľčian. Odborníci zaoberajúci sa históriou v dnešnej dobe však takéto tvrdenia rázne odmietajú a označujú ich za dôkazovo nepodložené. Historici sú i proti názorom, že husitstvo našlo podporu a ovplyvňovalo iba mestskú chudobu alebo drobnú šľachtu. Historiografia neuvádza ale žiaden možný prípad, kedy by sa k husitom pridal niekto spomedzi aristokracie. Uhorskí veľkomagnáti radili husitov iba medzi sedliakov, považovali ich za kacírov, za úhlavných nepriateľov, ktorí ničili ich majetky.

Iného názoru na husitské často aj koristnícke vpády na územie Slovenska je však česká historiografia. V prácach Šmahela a Bartoša mnohokrát cítiť, že pri písaní vychádzali z myšlienok akejsi čistoty a nevinnosti husitov. Neuznávajú ich takmer nikdy za primárnych vinníkov, práve naopak, snažia sa ich očistiť, a tvrdia, že čisto iba z donútenia situácie museli použiť zbrane, aby sa ubránili proti hlavnému

nepriateľovi a vinníkovi - Žigmundovi. Isteže, nemôžem sa ani ja osobne prikloniť na stranu neviný voči Žigmundovi, ale takisto nesúhlasím, že husitské hnutie malo vždy len spravodlivé zámery a že husiti konali iba so zámerom vlastnej obrany. Dokumentujem to v mojej práci príkladmi ničivých vpádov na naše územie, kedy rabovali a ničili hlava-nehlava. Takéto ich správanie malo asi pramálo spoločné s pôvodnými myšlienkami ideológie Jána Husa a vonkoncom sa to vymykalo božím zákonom.

V každej kapitole som sa pokúšal porovnávať práce všetkých štyroch historikov a tým pádom hľadať zhody, alebo i odchýlky v ich názoroch a faktoch na danú tematiku. Nie vždy to ale bolo možné, pretože k niektorým otázkam sa českí historici vo svojich prácach vôbec nevyjadrujú, preto som sa vtedy snažil porovnať aspoň práce Mišíka a Varsika. Keď nastala situácia, že o danom probléme píše iba jeden historik, využil som na konfrontáciu názorov aj informácie z internetu. Vo väčšine prípadov sa však názory slovenských i českých historikov zhodujú, nenašiel som nejaký zásadný rozdiel. Z môjho osobného pohľadu sa téme vplyvu husitstva na územie Slovenska venuje prehľadnejšie z českých historikov Bartoš ako Šmahel. Obaja Česi vo svojich prácach často používali miesto Slovenska termín Horné Uhorsko.

Táto práca znamenala pre mňa veľký prínos, dozvedel som sa množstvo nových informácií a svojim spôsobom som úspešne za pomoci štyroch odborníkov na históriu obhájil svoj cieľ a dokázal, že husiti naozaj ovplyvňovali i konanie a myslenie určitých jednotlivcov na území Slovenska. Taktiež som prvýkrát na vlastnej koži vyskúšal a uvedomil si, aké náročné a zdĺhavé musí byť napísanie napríklad nejakej odbornej monografie. V budúcnosti by sa moja práca dala rozšíriť spôsobom, že by som porovnal názory mnou skúmaných historikov s historikmi, ktorí sa tejto tematike venovali v skoršom období – napríklad František Palacký (1798-1876), alebo naopak, v období po ére Varsika – Július Bartl.

Zoznam použitej literatúry a prameňov

Edície dokumentov

VARSÍK, B. „*Ludáctvo a husitské revolučné hnutie*“. In SIRÁCKY, Andrej (ed.). Proti prežitkom ľudáctva. Bratislava: Vydavateľstvo SAV, 1954, s. 115-119.

VARSÍK, B. „*Slovensko a európska vzdelanosť v 15.-16. storočí*“. In HOLOTÍK, Ľ. (ed.). Humanizmus a renesancia na Slovensku. Bratislava: Vydavateľstvo SAV, 1967, s. 128-136.

Literatúra

BARTOŠ, F. M. *Husitská revoluce I. Doba Žižkova 1415-1426*. Praha: ČSAV, 1965. 236 s.

BARTOŠ, F. M. *Husitská revoluce II. Vláda bratrstev a její pád 1426-1437*. Praha: Academia, 1966. 263 s.

BARTOŠ, F. M. *Husitství a cizina*. Praha: Čin, 1931. 270 s.

BARTOŠ, F. M. *Z bratislavské schůzky krále Zikmunda s husitskými vůdci r.1429*. In Časopis Matice moravské 1925, ročník 49, č. 4, s. 171-196.

MIŠÍK, M. *Husiti na Slovensku*. Banská Bystrica, 1928. 327 s.

ŠMAHEL, F. *Husitská revoluce 3. Kronika válečných let*. Praha: Karolinum, 1993. 420 s.

ŠMAHEL, F. *Husitská revoluce 4. Epilog bouřlivého věku*. Praha: Karolinum, 1993. 550 s.

ŠMAHEL, F. *Idea národa v husitských Čechách*. České Budějovice: Argo, 1971. 229 s.

VARSÍK, B. *Husiti a reformácia na Slovensku do žilinskej synody*. Bratislava: FFUK, 1932. 226 s.

VARSÍK, B. *Husitské revolučné hnutie a Slovensko*. Bratislava: Vydavateľstvo SAV, 1965. 374 s.

VARSÍK, B. *Ohlas husitskej revolúcie na Slovensku*. In Časopis pro občanskou nauku, dějepis, zeměpis a vlastivědu, 1949/50, ročník 17, č. 5, s. 228-230.

VARSÍK, B. *Slováci na pražskej univerzite do konca stredoveku*. Bratislava: Univ. Komenského, 1926. 37 s.

VARSÍK, B. *Z osídlenia západného a stredného Slovenska v stredoveku*. Bratislava: Veda, 1984. 260 s.

VARSÍK, B. *Zo slovenského stredoveku*. Bratislava: Vydavateľstvo SAV, 1972. 534 s.

Internetové zdroje

http://www.bratislava.sk/vismo/dokumenty2.asp?id_org=700000&id=79542&p1=65284&p3=1 27.4.2010

<http://www.etf.cuni.cz/sbornik-75-let/bartos.html> 10.5.2010

http://www.forumhistoriae.sk/FH2_2008/texty_2_2008/Brtanova.pdf 26.4.2010

<http://www.fphil.uniba.sk/index.php?id=546> 10.5.2010

<http://www.geoped.sk/news/lipany-rozhodujuca-bitka/> 3.5.2010

http://www.historickarevue.com/?id=archiv_37 27.4.2010

<http://www.husitstvi.cz/b-a-t2.php> 1.5.2010

<http://www.husitstvi.cz/index.php> 5.5.2010

<http://www.husitstvi.cz/ro3.php> 25.4.2010

<http://www.husitstvi.cz/ro7.php> 4.5.2010

<http://www.husitstvi.cz/ro9.php> 4.5.2010

<http://www.husitstvi.cz/ro16.php> 29.4.2010

<http://www.husitstvi.cz/ro29.php> 28.4.2010

<http://www.husitstvi.cz/ro42.php> 3.5.2010

<http://www.lexikon.sk.sweb.cz/v.htm> 7.5.2010

<http://www.nove-mesto.sk/osobnosti-noveho-mesta-nad-vahom/> 27.4.2010

<http://www.oaprievidza.sk/kniznicaoa/misikzbierka.pdf> 10.5.2010

http://www.obecdobravoda.eu/hrad_dobra_voda.html 1.5.2010

<http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/smahel.html> 10. 5. 2010

<http://www.slovenskehrady.sk/?show=objecthistory&which=LevickyHrad>
27.4.2010

http://www.topolcany.sk/?id_menu=63 27.4.2010

http://www.valka.cz/clanek_818.html 28.4.2010

<http://www.voltaire.netkosice.sk/.../slovensko/Husitske%20hnutie%20a%20Slovensko>
o 1.5.2010